

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 6

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

X. 1. Καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων δὲ ἀνθρώπων ἡ διαλεί-
πτως προσεύχεσθε. Ἔστιν γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐλπὶς
μετανοίας, ἵνα Θεοῦ τύχωσιν. Ἐπιτρέψατε οὖν αὐτοῖς κἂν
ἐκ τῶν ἔργων ὑμῖν μαθητευθῆναι. 2. Πρὸς τὰς ὀργὰς
5 αὐτῶν ὑμεῖς πραεῖς, πρὸς τὰς μεγαλορρημοσύνας αὐτῶν
ὑμεῖς ταπεινόφρονες, πρὸς τὰς βλασφημίας αὐτῶν ὑμεῖς
τὰς προσευχάς, πρὸς τὴν πλάνην αὐτῶν ὑμεῖς ἑδραῖοι
τῆ πίστεϊ, πρὸς τὸ ἄγριον αὐτῶν ὑμεῖς ἡμεροὶ, μὴ σπου-
δάζοντες ἀντιμιμῆσασθαι αὐτούς. 3. Ἀδελφοὶ αὐτῶν εὑρε-
10 θῶμεν τῇ ἐπιεικείᾳ· μιμηταὶ δὲ τοῦ Κυρίου σπουδάζωμεν
εἶναι, τίς πλεόν ἀδικηθῆ, τίς ἀποστερηθῆ, τίς ἀθετηθῆ;
Ἴνα μὴ τοῦ διαβόλου βοτάνη τις εὑρεθῆ ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ἐν
πάσῃ ἀγνεΐᾳ καὶ σωφροσύνῃ μένητε ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ σαρ-
κικῶς καὶ πνευματικῶς.

15 XI. 1. Ἐσχατοὶ καιροί· λοιπὸν αἰσχυρθῶμεν, φο-
βηθῶμεν τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ἡμῖν εἰς κρίμα

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 75 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

X. 2. προσεύχεσθε: θεὸν προσεύχεσθε L. ἐν GL: λ. SAg

5. μεγαλορρημοσύνας: F. 11. ἀδικηθῆ: ἀδικηθεῖ... ἀποστερηθεῖ...
ἀθετηθεῖ GLS. 13. μένητε L(A): μένετε G. 15. αἰσχυρθῶμεν:
+ καὶ L.

- γένηται. Ἡ γὰρ ἑὴν μέλλουσαν ὀργήν' φοβηθῶμεν, ἢ τὴν ἐνεσθῶσαν χάριν ἀγαπήσωμεν, ἐν τῶν δύο·
 20 Χωρὶς τούτου μηδὲν ὑμῖν πρεπέτω, ἐν ᾧ τὰ δεσμὰ περιφέρω, τοὺς πνευματικοὺς μαργαρίτας, ἐν οἷς γένοιτό μοι ἀναστῆναι τῇ προσευχῇ ὑμῶν, ἧς γένοιτό μοι ἀεὶ μέτοχον εἶναι, ἵνα ἐν κλήρῳ Ἐφροσίων εὐρεθῶ τῶν Χριστιανῶν, οἳ καὶ τοῖς Ἀποστόλοις πάντοτε συνήνεσαν ἐν δυνάμει Ἰησοῦ Χριστοῦ.

18. ἐν τῶν δύο GL: ἐν τῷ νῦν βίφ g (A;) (Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐπερὰ παράλληλα ἕκδ. K. H o 11, TU XX, 2,18). 19. εὐρεθῆναι Gg: εὐρεθῶμεν A: εὐρίσκεται L. 20. ᾧ Lg: τῷ G. 23. ἐν κλήρῳ Lg: ἐν κλ. G. 24. συνήνεσαν GL: Συνῆσαν gA.

X. 1. Καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ προσεύχεσθε συνεχῶς¹. Διότι ὑπάρχει εἰς αὐτοὺς ἡ ἐλπίς τῆς μετανοίας, διὰ νὰ γίνουν μέτοχοι (τῆς χάριτος) τοῦ Θεοῦ. Δώσατε λοιπὸν εἰς αὐτοὺς (τὴν εὐκαιρίαν), τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰ ἔργα σας (τὰ κατὰ Χριστόν) νὰ διδαχθοῦν. 2. Εἰς τοὺς θυμοὺς των (τὰς κακὰς διαθέσεις ἐναντίον σας) σεῖς νὰ εἴσθε πρᾶοι, εἰς τὰς μεγαλοστομίας των σεῖς νὰ εἴσθε ταπεινόφρονες, εἰς τὰς βλασφημίας των σεῖς νὰ ἀντιτάσσετε τὰς προσευχὰς², εἰς τὴν πλάνην των σεῖς ὀφείλετε νὰ εἴσθε σταθεροὶ (ἀμετακίνητοι) εἰς τὴν (ὀρθὴν) πίστιν σας³, εἰς τὴν ἀγριότητά των σεῖς νὰ εἴσθε ἡμεροὶ, ἀποφεύγοντες νὰ τὸ ποῖος ἤθελεν ἀδικηθῆ περισσότερον, ποῖος ἤθελε στερηθῆ (περισσότερον τὰ ἀγαθὰ του), ποῖος ἤθελε παραγνωρισθῆ (περιφρονηθῆ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς). Διὰ νὰ μὴ εὐρεθῆ δὲ καμμία βοτάνη τοῦ διαβόλου (ἧτοι αἴρεσις σατανική) ἀνάμεσά σας⁵, ἀλλὰ νὰ μένετε (πιστοὶ καὶ ἐνάρετοι) μὲ

1. Α' Θεσσαλ. 5,17. Πβλ. Α' Τιμ. 2,1. Κλήμ. 60,5. 2. Ματθ. 5,44. 3. Κολοσ. 1,23. 4. Α' Θεσσαλ. 1,6. 5. Πβλ. Ματθ. 13,24-30. 36-43.

ἄλλην τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν σωφροσύνην⁶, ἠνωμένοι σαρκικῶς καὶ πνευματικῶς μετὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

XI. 1. Εὐρισκόμεθα εἰς τοὺς ἐσχάτους καιροὺς (τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως)⁷. λοιπὸν ἄς ἐντραπῶμεν, ἄς φοβηθῶμεν τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀφορμὴ κταδίκης μας. Διότι ἡ ὀφείλομεν νὰ φοβηθῶμεν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ποὺ πρόκειται νὰ ἔλθῃ⁸, ἡ πρέπει νὰ ἀγαπήσωμεν τὴν χάριν ποὺ εἶναι παροῦσα, ἐν ἑκ τῶν δύο· ἀρκεῖ μόνον νὰ εὐρεθῶμεν μαζὶ μετὸν Ἰησοῦν Χριστόν εἰς τὴν ἀληθινὴν ζωὴν⁹. 2. Χωρὶς Αὐτόν (τὸν Χριστόν) τίποτε νὰ μὴ θεωρῆτε πρόπον, χάριν τοῦ Ὁποίου (Χριστοῦ) καὶ ἐγὼ περιφέρω αὐτὰ τὰ δεσμὰ (φέρομαι δέσμιος διὰ νὰ μαρτυρήσω), τὰ πνευματικὰ μαργαριτάρια, μετὰ τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ ἀναστηθῶ μετὴν προσευχὴν σας, εἰς τὴν ὁποῖαν εἶθε πάντοτε νὰ συμμετέχω, ἵνα εὐρεθῶ μετὴν μερίδα τῶν Ἐφεσίων χριστιανῶν¹⁰, οἱ ὁποῖοι πάντοτε εὐρέθησαν σύμφωνοι μετὸς Ἀποστόλους, μετὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

6. Α' Τιμ. 5,2. Πβλ. 4, 12. 2,9,15. Κλήμ. 64. 7. Πβλ. Α' Ἰω. 2,18. Α' Κορ. 7,29. 10,11. 8. Ματθ. 3,7. 9. Πβλ. Φιλιππ. 3,8 ε. 10. Πβλ. Πράξ. 26,18. Κολ. 1,12.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας

Κατὰ τὴν Α΄ Κυριακὴν τῶν Νησειῶν, «ἀνάμνησιν ποιούμεθα τῆς ἀνασιτηλώσεως τῶν ἁγίων καὶ σεπιῶν Εἰκόνων, γενομένης παρὰ τῶν ἀειμνήσιων Αὐτοκρατόρων Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἁγίου Ὁμολογητοῦ Μεθοδίου». Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, προσφυῶς ἢ ἐν λόγῳ ἡμέρα ὀνομάζεται Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Διότι ἀκτινοβολεῖ τὸν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας μας μετὰ τὴν μακρὰν (726-843) δοκιμασίαν τῆς ἐκ τῆς Εἰκονομαχίας, ἢ ὅποια ἔθεσεν ἐν κινδύνῳ τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως. Κατὰ τὴν τελομένην περὶ ἕκαστον ναὸν λιτάνευσιν τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων, ὁ προεξάρχων λειτουργὸς ἀναγινώσκει περικοπὴν τῶν ἀποφάνσεων τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἔνθα, μεταξὺ ἄλλων, ὁμολογοῦμεν οἱ πιστοὶ ὅλων τῶν γενεῶν, ὅτι «ἐν εἰκονίσμασι τὸν μὲν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν προσκυνοῦμεν καὶ σέβομεν, τοὺς δὲ Ἁγίους ὡς Αὐτοῦ γνησίους θεράποντας τιμῶμεν καὶ τὴν κατὰ σχέσιν (αὐτοῖς) προσκύνησιν ἀπονέμομεν».

Αἱ Εἰκόνες εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον εἰς τὴν λειτουργικὴν πράξιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Πρῶτον, διότι ἡ πρὸς αὐτὰς τιμὴ ἀνάγεται εἰς τὸ πρωτότυπον. Καὶ ἔπειτα, διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Μέγας Βασίλειος, «ὅ,τι ὁ λόγος μεταδίδει διὰ τῆς ἀκοῆς, ἢ ἱερὰ ζωγραφικὴ τὸ διδάσκει σιωπηρῶς». Ἡ, ὡς γράφει διάσημος Ρῶσος θεολόγος τῶν ἡμερῶν μας, «μὲ τὴν παράστασιν τοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἁγίων καὶ τῶν γεγονότων τῆς θείας οἰκονομίας τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν σωτηρίαν μας, ἢ Ἐκκλησία διατηρεῖ εὐλαβῶς τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα τῆς οἰκονομίας ταύτης».

Ἱ. Κλήρος καὶ Ὁ21

Ἡ Ἐπαράστασις τοῦ Ὁ21, τὴν ὁποίαν τιμῶμεν μὲ τὴν Ἐθνικὴν Ἑορτὴν τῆς 25ης Μαρτίου, εἶναι γεγονὸς ἀφθίτου πνευμα-

τικῆς ἀξίας. Διότι συνειετέσθη μὲ κίνητρον τὴν φλογερὰν πίστιν εἰς τὸ διώνυμον Θρησκεία - Πατρίς. Ἀυτὰ τὰ ἀθάνατα ἰδεώδη, ἀξεχώριστα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Γένους, ἐνέπνευσαν τὴν ἐξέγευσίν του κατὰ τοῦ κραταιοῦ δυνάστου καὶ τὴν ἔφεραν εἰς ἔνδοξον πέρας.

Ὁ Ἰ. Κλήρος τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας συνέβαλε τὰ μάλα εἰς τοῦτο. Διεπότιζεν ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας —δους διήρκεσεν ἡ δουλεία — τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ νάματα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν παλιγγενεσίαν των, ἠρηλημένα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐθνικὴν Παράδοσιν. Καὶ εἰς τὸν λόγον προσέθεσε καὶ τὴν προᾶξιν, πρωιοισιαιῶν εἰς τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα καὶ προσφέρων τὸ αἷμα του ἀφειδῶς κατ' αὐτόν. Ἐπίσκοποι, ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ στολίζουσι μὲ τὴν παρουσίαν των τὸ Μαρτυρολόγιον τῆς Ἐπαναστάσεως, εἰς ὄντως ἐντυπωσιακὸν ἀριθμὸν, παραπλεύρως τῶν λοιπῶν ἡρώων τῆς.

Ἡ «Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου»

Τὴν 30ὴν Μαρτίου (ἀλλὰ καὶ τὴν Δ' Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς), ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὸν Ὅσιον Ἰωάννην τὸν Σιναΐτην, συγγραφέα τῆς «Κλίμακος». Ὁ Ἅγιος οὗτος ἔλαμψε κατὰ τὸν Στ' αἰῶνα καὶ εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ μεγάλα δνόματα τοῦ Ἀνατολικοῦ Μοναχισμοῦ. Ἡ δόξα του ὀφείλεται, ἐκπὸς τῆς ἀρετῆς του, καὶ εἰς τὸ μνημονευθὲν πολῦτιμον διὰ τὴν θαδεῖαν πνευματικότητα ἀσκητικῶν ἔργων του, τοῦ ὁποίου ὁ πλήρης τίτλος εἶναι: «Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου». Περιγράφει, εἰς 30 κεφάλαια, τὰ στάδια τῆς ἐν Χριστῷ τελειώσεως, διὰ τῶν ὁποίων, ὡς διὰ θαυμάτων κλίμακος ἐνθυμιζούσης ἐκείνην τοῦ Ἰακώβ (Γεν. κη' 12), ὁ μοναχὸς ἀνέρχεται εἰς οὐράνια ὕψη. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, καταστὰν προσφιλέστατον ἀνάγνωσμα εἰς τὸν ὀρθόδοξον κόσμον πάσης γενεᾶς καὶ παντὸς ἴπου, φωτίζει, ἐμπνέει καὶ στηρίζει τὴν εὐσεβῆ ψυχὴν. Εἶναι ταμίευμα ἄνωθεν ἐλλάμψεως καὶ προσωπικῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας τοῦ συγγραφέως, ἡ δὲ εἰς αὐτὸ ἐντιτύφησης ὠφελιμοτάτη. Συνιστοῦμεν ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς Κληρικοὺς μας τὴν μελέτην του.

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΩΣ ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ὁ ἅγιος Ἰουστίνος, ὅστις ἀπέθανε περὶ τὸ 165, παρέχει ἀνεκτιμήτους πληροφορίες περὶ τῆς λατρείας τῆς ἐποχῆς του, προβάλλων τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς καὶ τὴν τελετουργίαν τῶν μυστηρίων τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, οὗτος, κατὰ τὸν Ἰουστίνον, ἐπιβάλλεται, διότι ἡ Κυριακὴ «πρῶτη ἐστὶν ἡμέρα, ἐν ἣ ὁ Θεὸς τὸ σκότος καὶ τὴν ὑλην τρέψας κόσμον ἐποίησε, καὶ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη» (Α' Ἀπολογία, κεφ. 67, 7).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ Βάπτισμα, ὁ Ἰουστίνος πληροφορεῖ ὅτι «τοῦ ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ἀναγέννησιν λουτροῦ» (Α' Ἀπολογία 66, 1). Προηγεῖτο κατήχησις, νηστεία καὶ προσευχή. Τὸ «ἐν ὕδατι λουτρὸν» ἐγένετο «ἐπ' ὀνόματος τοῦ Πατρὸς τῶν ὄλων καὶ δεσπότου Θεοῦ καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Πνεύματος ἁγίου». Οἱ βαπτιζόμενοι ἤγοντο «ἐνθα ὕδωρ ἐστὶν» (αὐτόθι, 61, 2-3).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν, ὁ Ἰουστίνος ἐν τῇ Α' Ἀπολογίᾳ του, τὴν ὁποίαν ἔγραψε περὶ τὸ 150 ἐν Ρώμῃ, παρέχει διὰ πρώτην φορὰν ἀπληρομένην πῶς εἰκόνα τῆς τελετουργίας τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ περιγραφή του ἰσχύει διὰ τὴν λειτουργικὴν πράξιν οὐ μόνον τῆς Ρώμης, ἀλλ' ὀλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰουστίνος εἶχε διατρέξει ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμάς.

Ὁ Ἰουστίνος, δίδων ἐν πρώτοις τὸ διάγραμμα τῆς Θεολειτουργίας, τῆς ὁποίας προηγεῖτο ἡ τελετὴ τοῦ βαπτίσματος, (κεφ. 65 καὶ 66), λέγει ὅτι ἡ ἔναρξις τῆς Λειτουργίας

ταύτης γίνεται διὰ τῆς προσευχῆς τῶν πιστῶν καὶ «διὰ τοῦ φιλήματος τῆς εἰρήνης, τὸ ὄπαιον ἐδίδοτο πρὶν ἢ ἡ προσφορὰ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου κομισθῆ πρὸς καθαγιασμόν, τοῦθ' ὅπερ ἀπετέλει ἕκτοτε τὴν πρώτην καταβολήν, ἐξ ἧς ἔπειτα προῆλθεν ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ μετὰ πομπῆς διεξαγομένη τελετὴ τῆς Προσκομιδῆς (Μεγάλη Εἴσοδος κ.λπ.). Συνεπῶς παρελείπετο κατ' αὐτὴν τὸ μετέπειτα διακριθὲν ὡς λειτουργία τῶν κατηχουμένων τμήμα τῆς λειτουργίας, τὸ περιλαμβάνον ἀναγνώσματα ἐκ τῶν Γραφῶν καὶ λόγον παρακλήσεως καὶ οἰκοδομῆς» (Παν. Τρεμπέλα, Ἀρχαὶ καὶ χαρακτῆρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας, Ἀθήναι, 1952, σ. 143).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατὰ τὰς Κυριακὰς τελουμένην Θ. Λειτουργίαν, ὁ Ἰουστίνος παρέχει συνοπτικῶς τὸ ἐξῆς διάγραμμα αὐτῆς: «Καὶ τῇ τοῦ ἡλίου λεγομένη ἡμέρα πάντων κατὰ πόλεις ἢ ἀγροὺς μερόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις γίνεται, καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων ἢ τὰ συγγράμματα τῶν προφητῶν ἀναγινώσκειται, μέχρις ἐγκωρεῖ. Ἐἶτα, παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὁ προεστὼς διὰ λόγου τὴν νοουθεσίαν καὶ πρόκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται. Ἔπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ πάντες καὶ εὐχὰς πέμπομεν· καί, παυσαμένων ἡμῶν τῆς εὐχῆς, ἄρτος προσφέρεται καὶ οἶνος καὶ ὕδωρ, καὶ ὁ προεστὼς εὐχὰς ὁμοίως καὶ εὐχαριστίας, ὅση δύναμις αὐτῷ, ἀναπέμπει, καὶ ὁ λαὸς ἐπευφημεῖ λέγων τὸ Ἀμήν, καὶ ἡ διάδοσις καὶ ἡ μετάληψις ἀπὸ τῶν εὐχαριστηθέντων ἐκάστῳ γίνεται, καὶ τοῖς οὐ παροῦσι διὰ τῶν διακόνων πέμπεται. Οἱ εὐποροῦντες δὲ καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ὀβούλεται δίδωσι, καὶ τὸ συλλεγόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὄρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὔσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὔσι ξένοις, καὶ ἀπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρεῖα οὔσι κηδεμῶν γίνεται» (Ἰουστίνου, Α' Ἀπολογία, 67).

Συμφώνως πρὸς ταῦτα ἡ Λειτουργία κατὰ τὰς Κυριακὰς ἄρχεται δι' ἀναγνωσμάτων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς

Διαθήκης τῶν ὁποίων ἔπεται ὁμιλία. Εἶτα ἀκολουθεῖ ἡ κοινὴ προσευχὴ τῶν πιστῶν καὶ ἡ προσφορὰ τῶν δώρων (ἄρτου, οἴνου καὶ ὕδατος).

Ἐκ τούτων γίνεται φανερὸς ὁ ἐξῆς θεμελιώδης κανὼν: Ἡ τελεσιουργία τῆς Θείας Εὐχαριστίας δὲν πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἀμέσως καὶ αἰφνιδίως, ἀλλ' ἀπαιτεῖ προπαρασκευὴν τινα. Ὅταν ἔχη προηγηθῆ ταύτης τὸ βάπτισμα ἢ ἕτερα λειτουργικὴ πρᾶξις, τότε ἡ πρᾶξις αὕτη ἰσχύει ὡς προπαρασκευὴ διὰ τὴν Θ. Εὐχαριστίαν. Ἄλλ' ὅταν δὲν συμβαίῃ αὐτό, τότε γίνεται ἔναρξις τῆς Θ. Λειτουργίας διὰ τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τοῦ κηρύγματος.

Ἐπειτα χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι ὁ Ἰουστίνος ἐξαίρει τὸν κοινωνικὸν καὶ συλλογικὸν χαρακτῆρα τῆς Εὐχαριστίας, καθ' ἣν, περατουμένης τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς τοῦ προσετώτος, «πᾶς ὁ παρῶν λαὸς ἐπευφημεῖ λέγων Ἀμήν». Οὕτως ὁ λαϊκὸς Ἰουστίνος μὲ ὑπερηφάνειαν τονίζει τὸ δικαίωμα τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ νὰ μετέχη ἐνεργῶς τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ νὰ ἐκφράζῃ τὴν συμφωνίαν του πρὸς τὰς εἰς ἐπήκοον αὐτοῦ ἀπαγγελλομένας εὐχάς, πληρουμένης οὕτω τῆς ἀποστολικῆς παραγγελίας: «ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ιδιώτου ἐρεῖ τὸ Ἀμήν ἐπὶ τῇ σῆ εὐχαριστίᾳ» (Α' Κορ. ιδ', 16) Κατὰ τὴν τελεσιουργίαν τῆς Θ. Εὐχαριστίας δὲν ὑπάρχουν παθητικοὶ θεαταὶ ἢ ἀκροαταί. Πάντες ἔχουν ἐνεργὸν συμμετοχὴν, τοῦθ' ὅπερ αἰσθητοποιεῖται ἰδιαίτερος διὰ τοῦ ὅτι πάντες δέχονται τὴν Θ. Κοινωνίαν: «Οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν διάκονοι διδόνασιν ἐκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος» (Α' Ἀπολογία, 65, 5). Ἀκόμη «καὶ τοῖς οὐ παροῦσι διὰ τῶν διακόνων» πέμπονται τὰ «εὐχαριστηθέντα» Τίμα Δῶρα.

Ἡ ἐν ταῖς περιγραφαῖς τοῦ Ἰουστίνου ὑπάρχουσα λειτουργικὴ τάξις συνεδύαζετο μετ' ἐλευθερίας τινός, ἥτις ὑπῆρχε τόσον εἰς τὴν διατύπωσιν καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ περιεχομένου τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς, ὅσον καὶ εἰς τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ἀναγνωσμάτων. Διὰ τὴν εὐχαριστιακὴν

προσευχὴν χαρακτηριστικὴ εἶναι ἢ ἔκφρασις: «Καὶ ὁ προε-
στὴς εὐχὰς ὁμοίως καὶ εὐχαριστίας ὅ σ η δ ὕ ν α μ ι ς
α ὕ τ ῶ ἀναπέμπει» (Α' Ἀπολογία 67, 4).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν «ἀπομνημονευμάτων
τῶν ἀποστόλων ἢ τῶν συγγραμμάτων τῶν προφητῶν» τὸ δια-
ζευκτικὸν «ἢ» ὑποδηλοῖ, ὅτι τότε δὲν εἶχον εἰσέτι καθορισθῆ
ῶρισμένα περικοπαί. Ἡ φράσις δὲ «ἀναγινώσκεται μέχρις
ἐγκωρεῖ» σημαίνει μᾶλλον, ὅτι «παρετείνεται ἢ ἐκ τῶν Γρα-
φῶν ἀνάγνωσις ὅσον ὁ χρόνος ἐπέτρεπεν» (Παν. Τ ρ ε μ-
π έ λ α, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 146) ἢ «μέχρι προσελεύσεως τῶν
μελῶν τῆς Κοινότητος» (Δημ. Μ ω ρ α ἴ τ ο υ, Ἱστορία
τῆς χριστιανικῆς λατρείας, Ἀθῆναι, 1964, σ. 94). Πάντως «ἢ
ἀνάγνωσις τῶν Γραφῶν ἐμφανίζεται ἐνταῦθα ὡς μία παρα-
δοσμένη συνήθεια καὶ ὡς οὐσιῶδες τμήμα» (αὐτόθι) τῆς
Θείας Λειτουργίας.

Τέλος πρέπει νὰ ἐπισημανθῆ ὅτι ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ
Ἰουστίνου ἀποδεικνύεται ἢ ἐν τῇ πράξει σύνδεσις τῆς λει-
τουργικῆς ζωῆς μετὰ τοῦ διακονικοῦ, φιλανθρωπικοῦ καὶ
κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦθ' ὅπερ συνεχίζεται
κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους καὶ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν
οὐγχρονον δεοντολογίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗ-
ΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν
ἀλλαγὴν διευθύνσεώς των γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γρα-
φεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14,
Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραι-
τήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἢ κα-
νονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ

Εἰς τὴν Α΄ Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν (Ὁ ρ θ ο δ ο ε ἰ α ς)

«Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;»

Μὲ ἐνθουσιασμὸν ἀναγγέλλει ὁ Φίλιππος πρὸς τὸν φίλον του Ναθαναήλ ὅτι «ὄν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὐ-
ρῆ κα μ ε ν Ἰ η σο ὕ ν... τὸ ν ἀ π ὸ Ν α ζ α ρ έ τ». Ἐ-
κεῖνος ὁμως δὲν σπεύδει νὰ συμμερισθῇ τὸν ἐνθουσιασμὸν του. Ἐχει
ἐπιφυλάξεις. Ἡ τελευταία λέξις τοῦ Φιλίππου τοῦ δημιουργεῖ δι-
σταγμὸν. «Ἀπὸ Ναζαρέτ!» Πῶς εἶναι δυνατόν — ἀντιλέγει — ἀπὸ
μίαν πόλιν ποὺ δὲν φημίζεται διὰ τὸ ποῖον τῶν κατοίκων της νὰ
προέλθῃ τὸ μέγα τοῦτο γεγονός, ἢ ἔλευσις τοῦ Μεσσίας; «Ἐκ Να-
ζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;»

1. Διατηρεῖ ἔντονον προκατάληψιν, ὁ κατὰ τὰ ἄλλα ἀγαθὸς
ἐκεῖνος Ἰσραηλίτης, περὶ τῆς Ναζαρέτ. Καὶ ἡ προκατάληψις αὐτῆ
τὸν κάνει νὰ ἀμφιβάλλῃ διὰ τὸ ἀγγελμα τοῦ Φιλίππου.

Ἐχει ὁμως τὴν ἐτοιμότητα ὁ Φίλιππος νὰ τοῦ προσφέρῃ τὴν
πλέον πειστικὴν ἀπόδειξιν. «Ἐ ρ χ ο υ κ α ἰ ἶ δ ε». Εἶναι
ἀπολύτως πεπεισμένος ὁ ἴδιος δι' αὐτὸ ποὺ ἀναγγέλλει, καὶ δὲν ἔχει
τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν ὅτι, χωρὶς λόγια καὶ ἐπιχειρήματα
ἰδικά του, ὁ Ναθαναήλ θὰ βεβαιωθῇ ἐκ τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τὴν
προσωπικὴν ἐπαφήν καὶ γνωριμίαν μὲ τὸν Χριστόν, ὅτι εἶναι ὄντως
ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας.

Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε. Μὲ τὴν πρώτην συνάντησιν ὁ ἀμφι-
βάλλων ἐπέστη ἀπολύτως καὶ ὡμολόγησεν ἀπεριφράστως «Ραβδί,
σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ».

2. Πολὺ συνηθισμένον φαινόμενον ἢ προκατάληψις. Πρὸ πάν-
των εἰς τὴν θρησκευτικὴν σφαῖραν. Συχνότατα συναντῶμεν πολλοὺς
προκατειλημμένους ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς.
Ἄρνούνηται προκαταβολικῶς νὰ δεχθοῦν πᾶσαν θρησκευτικὴν ἢ ἡ-
θικολογικὴν συζήτησιν. Καὶ ὁμιλοῦν καταφρονητικῶς διὰ τὸ Εὐαγ-
γέλιον καὶ τὰς χριστιανικὰς ἀρχάς. Δὲν ἔχουν καλὴν ὑπόληψιν
περὶ αὐτῶν. «Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;» Εἰς τὸν 20ὸν
αἰῶνα, λέγουσιν, εἶναι δυνατόν νὰ πιστεῦωμεν τὸ περιεχόμενον τοῦ
Εὐαγγελίου; Δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν

τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου τοιαῦται ἀναχρονιστικαὶ ἰδέαι. Εἶναι οὐ-
τοπιστικὰ καὶ ἀπραγματοποιήτα αὐτὰ πού ζητεῖ καὶ διακηρύσσει
ὁ Ναζωραῖος. Δὲν ἐλπίζομεν καὶ δὲν πιστευόμεν «τι ἀγαθὸν εἶναι»
διὰ τὴν κοινωνίαν, διὰ τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰ προβλήματα καὶ τὸ
ἄγχος τῶν νέων πρὸ πάντων ἀνθρώπων· δὲν περιμένομεν τίποτε
ἡμεῖς ἀπὸ «Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ».

Ἔτσι ὁμιλοῦν οἱ προκατελημμένοι.

Μία ἀπάντησις θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς προβληματίσῃ· «ἔ ρ-
χ ο υ κ α ἰ ἴ δ ε». Μὴ ἀποφαίνεσαι ἀνεξετάστως. Δὲν εἶναι
κἂν σοβαρόν, δὲν εἶναι δυνατόν, δὲν εἶναι ἐπὶ τέλους ἀμερόληπτον.
Γνώρισε καλλίτερον τὰ πράγματα. Πρὸ πάντων γνώρισέ τα ἐξ ἰδίας
πεύρας. Μελέτησε ἀμερόληπτα καὶ κυρίως ζῆσε καὶ ἀκολούθησε
τὰς χριστιανικὰς ἀρχάς. Τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκ-
κλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι πάντοτε, πρὸς τὰ ἄτομα καὶ τὰς κοινω-
νίας· «Γ ε ὑ σ α σ θ ε κ α ἰ ἴ δ ε τ ε...» Μόνον ἔτσι «γνώ-
σεας τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» ἀπὸ πᾶσαν
αὐθαίρετον καὶ ἀδικαιολόγητον προκατάληψιν.

3. Αἱ προκαταλήψεις ἐστρέφοντο πολλάκις κατὰ τῆς Ἐκκλη-
σίας καὶ κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἡ σημερινὴ πανήγυρις τῆς Ὀρ-
θοδοξίας ὑπενθυμίζει ἀλλεπαλλήλους διωγμούς (αἱματηροὺς καὶ
ἰδεολογικοὺς) μὲ στόχον τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν λείπουν δυστυχῶς
ἀκόμη καὶ σήμερον οἱ τοιοῦτοι ἐξ ἐσφαλμένων ἢ ὑπόπτων προκατα-
λήψεων διωγμοὶ αὐτῆς. Ἄλλ' ὑπενθυμίζει καὶ τὰς νίκας καὶ τὸν
θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὅποια ἀείποτε «πολεμου-
μένη νικᾷ» καὶ καταισχύονται οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς (Ἰω. Χρυσόστο-
μος), «καὶ αὕτη λαμπρότερα καθίσταται».

Ἡ δὲ ὀρθόδοξος ἡμῶν πίστις καὶ ἡ ὅλη Παράδοσις καὶ οἱ θη-
σαυροὶ ἐν γένει τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας (πατερικοί, λει-
τουργικοὶ κ.λπ.), ὅσον καὶ ἂν ἠγνοήθησαν — ἐκ προκαταλήψεως
πάλιν — κατὰ τὸ παρελθόν, εἴλκυσαν καὶ μελετῶνται. Γνωρίζονται
καὶ ἀναγνωρίζονται εὐρύτερον. Διέλυσαν καὶ διαλύουν προκαταλή-
ψεις καὶ ἐπιφυλάξεις. Καὶ ἐδημιούργησαν μεγάλην στροφὴν πρὸς
τὴν Ὀρθοδοξίαν. Σήμερον εἶναι πλέον ἡ ὥ ρ α τ ῆ ς Ὀ ρ θ ο-
δ ο ξ ἰ α ς.

Ἡμεῖς ἔχομεν κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ τὸ προνόμιον τοῦ Ὀρθο-
δόξου. Ἄς εἴμεθα «περισσότερως ζηλωταὶ τῶν πατρικῶν παραδό-
σεων» (Γαλ. 1, 14) τῆς Ὀρθοδοξίας. Καὶ δὴ δι' ὀρθοπραξίας...

Τῆ Παρασκευῇ τῆς Β' Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν

Εἰς τὴν Β' στάσιν τῶν «Χαιρετισμῶν» τῆς Θεοτόκου.

«Μέλλοντος Συμεῶνος τοῦ παρόντος αἰῶνος μεθίστασθαι
τ ο ὕ ἀ π α τ ε ῶ ν ο ς ἐπεδόθης ὡς θρέφος αὐτῶ».

Βαρὺς ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ «παρόντος αἰῶνος» ὡς ἀπατεῶ-
νος!

Διατί ὅμως ὁ κόσμος εἰς τὸν ὁποῖον ζῶμεν χαρακτηρίζεται
ὡς ἀ π α τ ε ῶ ν;

Περὶ ποίας ἀπάτης λοιπὸν πρόκειται;

1. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ ὕλικός ἐν γένει κόσμος μᾶς ἐξαπατᾷ
μὲ τὴν ιδέα ὅτι αὐτὸς μόνον ὑπάρχει. Τὰ ὕλικὰ πράγματα εἶναι τὸ
αἰσθητὸν περιβάλλον μας. Ἀποτελοῦν ἀπτήν πραγματικότητα. Πα-
ρέχουν ὠρισμένας ἱκανοποιήσεις ἀναγκῶν καὶ ἐπιθυμιῶν. Καὶ ἀπο-
τελοῦν διὰ τοὺς πολλοὺς τὸν ἀποκλειστικὸν στόχον καὶ τὸν μόνον
κύκλον τῶν ἐπιδιώξεών των. Καλύπτει τὸν ὀρίζοντα. Ἀποκρύπτει
τὸν πέραν αὐτοῦ πνευματικὸν κόσμον. Θεός, ψυχὴ, ἀθανασία, αἰω-
νιότης, προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἠθικὸς νόμος («γραπτὸς — ἐν
τούτοις — ἐν ταῖς καρδίαις»· Ρωμ. 2, 15), βασιλεία τῶν οὐρανῶν
κ.λπ. εἶναι ἔγνωται καὶ ἀλήθειαι ὄχι τῆς ἀμέσου ἐμπειρίας. Πολὺ
εὐκόλα λοιπὸν ἐξαπατᾶται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ψευδαίσθησιν ὅτι
μόνον ὅσα βλέπει καὶ αἰσθάνεται καὶ ἀπολαμβάνει, αὐτὰ δῆθεν μό-
νον ὑπάρχουν. Πέραν αὐτῶν καμμία προοπτικὴ. Ἄρα «φάγωμεν,
πίωμεν», ἀπολαύσωμεν ὅτι μᾶς προσφέρει ὁ ἀπατηλὸς αὐτὸς κό-
σμος, χωρὶς μέτρον καὶ φραγμὸν, «αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν» καὶ
ὄλα τελειώνουν.

2. Καὶ εἶναι δυστυχῶς εὐαπάτητοι πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἄλλωστε
εὐνοεῖ ἢ ὀλόφρων αὐτῇ ἀποψὶς τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς ἀχαλινώτους
ὀρέξεις. Μάλιστα οἱ ρέποντες πρὸς τὴν ἀσυδοσίαν, τόσον οἱ νέοι
ὅσον καὶ ὄλοι οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ τοὺς ἠθικoὺς περιορισμοὺς, φέ-
ρονται ἀκάθεκτοι πρὸς τὸν ἀπατηλὸν αὐτὸν δρόμον. Παρουσιάζουν
θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν καὶ πᾶσαν ἐξαλλοσύνην καὶ ἀφηγίαν.

Διὰ τοῦτο ὁ βαρὺς χαρακτηρισμὸς τοῦ «παρόντος αἰῶνος» ὡς
«ἀπατεῶνος» — ἀποπλανῶντος πολλοὺς εἰς ἐπικινδύνους προσανα-
τολισμοὺς καὶ τοποθετήσεις — συνοδεύεται εἰς τοὺς Χαιρετισμοὺς
τῆς Θεοτόκου καὶ μὲ τὰς ἐξῆς δύο πρὸς Αὐτὴν φράσεις:

«Χαῖρε, τῆς ἀπάτης τὴν κάμνον σθέσασα»

«Χαῖρε, τῆς ἀπάτης τὴν πλάνην πατήσασα».

Βλέπει, οὕτως εἰπεῖν, ὁ ἱ. ὑμνωδὸς νὰ φλογίζεται ἓνα καμίνι μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν, ὡς ἐκεῖνο ποῦ ἐρρίφθησαν οἱ Τρεῖς Παῖδες, καὶ νὰ πίπτουν ἐντὸς αὐτοῦ ὅλοι οἱ ὀρμῶντες ἀκάθεκτοι καὶ ἀνυποψίαστοι πρὸς τὴν ἀπάτην τοῦ κόσμου.

Καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὁμιλεῖ ἀποκαλυπτικῶς:

Περὶ «τῆς ἀπάτης τοῦ π λ ο ὑ τ ο υ» (Ματθ. 13, 22) ·
περὶ «τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης» (Ἐφ. 4, 22) ·
καὶ δὴ περὶ «τῆς ἀπάτης τῆς ἁμαρτίας» (Ἐβρ. 3, 13) ·

Ποῖος θὰ σώσῃ ἀπὸ αὐτὰς τὰς φλόγας τῆς καμίνου τοὺς ἐξαπατηθέντας καὶ ἀποπλανωμένους ἀπὸ τὰς ματαιότητας καὶ τὰς παγίδας ἐνὸς κόσμου καὶ ἐνὸς φρονήματος «ἀπατεῶνος»;

3. Ἡ Παναγία εὐλόγως προσφωνεῖται μὲ τὸ «χαῖρε» τῆς ἐπικλήσεως τῆς χριστιανῆς ψυχῆς. Εἶναι, ὡς λέγουν οἱ θεῖοι Πατέρες, ὁ ἀντίπους τῆς Εὔας. Ἡ πρώτη «γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε» (Α' Τιμ. 2, 14). Καὶ ἀπωλέσαμεν ὅλοι τὸν Παράδεισον διὰ τῆς ἀπάτης ἐκείνης καὶ τῆς παρακοῆς. Ἀλλὰ διὰ τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς τελείας ὑπακοῆς τῆς δευτέρας ταύτης Εὔας πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ («ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου») τὸν ἐπανευρίσκομεν. Τὰ τέκνα τῆς πίστεως εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, τὰ τέκνα τῆς ὑπακοῆς καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς Αὐτόν, εἶναι καὶ τῆς Παναγίας τέκνα, ἀφοῦ ὁ Υἱὸς Τῆς «οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν» (Ἐβρ. 2, 11). Καὶ ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς λυτρωθέντα ἐκ «τοῦ παρόντος αἰῶνος τοῦ ἀπατεῶνος» προγεύονται τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας καὶ τῆς «ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος». Ἀ μ ή ν.

★

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

στάντιο Χλωρό. Τὴν Ζητᾶ σὲ γάμο ὁ Ρωμαῖος ἀξιωματικὸς τῶν πραιτωριανῶν, σαγηνευμένος ἀπ' τὴ διπλὴ ὁμορφιά της: Τὴ σωματικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ της καλλονή. Ὁ γάμος ἔγινε τὸ 273. Ἀπὸ τὴ συζυγία αὐτὴ ἀπόκτησε τὸν πρῶτο της γιό. Αὐτὸν τὸν γιό τῆς Ἑλένης, ἡ θεία Πρόνοια θὰ τὸν χρίσει αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου καὶ προστάτη τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Κωνστάντιος ὁ Χλωρὸς τὸ 292 ἀναγορεύεται καίσαρας ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Διοκλητιανό. Ἀλλὰ ὅταν ἀνεβαίνει στὰ ὑπάτα ἀξιώματα, λησμονεῖ τὸν ἀξιωματικὸ τῆς Βιθυνίας καὶ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὴν Ἑλένη. Προτιμᾷ ἀντ' αὐτῆς τὴν ἔγγονή τοῦ Μαξιμιανοῦ, τὴ Θεοδώρα καὶ διώχνει τὴν Ἑλένη. Ἐκείνη ἐπιστρέφει στὴν πατρίδα της.

Τὴν πικρία τῆς Ἑλένης γιὰ τὴν ἀνέντιμη καὶ συμφεροντολογικὴ στάση τοῦ συζύγου της Χλωροῦ, δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ τὴν περιγράψει κανεὶς. Ἐκείνη ὅμως, τὴν ἄξια καὶ μεγάλη γυναίκα, τὸ χτύπημα ὅσο κι ἂν ἦταν δυνατό, δὲν τὴν λύγισε. Βρῆκε διέξοδο βοηθώντας, ἀνεπίσημα, γιὰ τὴν ἀνάδειξη καὶ ἐξέλιξη τοῦ γιοῦ της.

Ὁ γιός της στὸ μεταξὺ χρίεται αὐτοκράτορας καὶ ἀναλαμβάνει τὴ διοίκηση τῆς Ἀνατολῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀναδείχνει τὸ γιό του Κρίσπο καίσαρα καὶ τοῦ ἀναθέτει τὴ διοίκηση τῆς Γαλατίας. Ὁ Κρίσπος ἀποδείχθηκε ἱκανὸς καὶ ἐπέτυχε πολλὰ νίκες. Ὁ στρατὸς τὸν προτιμοῦσε ἀπὸ τὸν πατέρα του Κωνσταντίνο, γιὰτὶ συμπαθοῦσε τοὺς χριστιανούς. Ὁ ἔθνικὸς κόσμος ἴσως σκεφτόταν ἄλλα. Ἡ γυναίκα τοῦ Κωνσταντίνου, ἡ Φαύστα, γιὰ νὰ προωθήσει τὰ δικά της παιδιὰ, φθονώντας ὡς μητρυιὰ τὸν Κρίσπο, ἔσπειρε ζιζάνια στὸ σύζυγό της Κωνσταντίνο, ὅτι τάχα ὁ γιός του Κρίσπος ἐπιβουλεύεται τὸ θρόνο του. Ἔτσι ἔσπρωξε τὸν Κωνσταντίνο νὰ θανατώσει τὸν Κρίσπο. Ἡ Ἑλένη μόλις πληροφορεῖται τὴν ἀμαρτωλὴ πράξη τοῦ γιοῦ της κατὰ τοῦ ἔγγονοῦ της, ἔρχεται στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἐλέγχει τὸν Κωνσταντίνο γιὰ τὸ ἀνοσοιούρημά του. Καὶ φεύγει γιὰ τὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἡ ἐπίδραση τῆς Ἀγίας στὸ γιό της.

Προτοῦ συμβοῦν αὐτὰ τὰ θλιβερά, ὁ Κωνσταντῖνος, μόλις ἀνέλαβε στὰ στιβαρὰ χέρια του τὴν αὐτοκρατορία, γύρω στὰ 306 μ.Χ., φέρνει τὴ σεβαστὴ μητέρα του Ἑλένη στὴν αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ καὶ τὴν ἀναγορεύει Αὐγούστα.

Τῆς παραχωρεῖ δικαιώματα κι ἐξουσίες, νὰ ἐνεργεῖ σὰ βασιλομήτορα. Ἄλλωστε ὁ Κωνσταντῖνος γνῶριζε καλά τίς μεγάλες ἰκανότητες τῆς μητέρας του. Αἰσθανόταν τὴν ἀνάγκη νὰ τὴν ἔχει στὸ πλευρό του. Χρειαζόταν τίς συμβουλές της. Πράγματι ἡ Ἑλένη μὲ τὴ φρόνηση καὶ τὴ σύνεσή της πολὺ βοήθησε γιὰ τὴν ἐδραίωση τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προλάμβανε μερικά ἀπὸ τὰ ἀστοχήματα τοῦ γιοῦ της. Μόνο πού δὲν μπόρεσε νὰ ἐμποδίσει τὴν ἀπαίσια πράξη τοῦ φόνου, γιατί ἔγινε κρυφὰ καὶ δόλια μὲ τίς διαβολὲς τῆς νύφης της Φαύστας.

Ἡ ἀφοσίωση κι ὁ σεβασμὸς τοῦ Μ. Κωνσταντῖνου πρὸς τὴ μεγάλη ἐκείνη γυναῖκα, τὴ μητέρα του Ἑλένη, ἦταν παραδειγματικὴ καὶ ἀπεριόριστη. Δὲ δίστασε γιὰ νὰ τὴν τιμήσει, νὰ κόψει νομίσματα μὲ τὴν προτομὴ καὶ τὸ ὄνομά της. Νὰ ἰδρῦσει μεγάλα κοινωφελῆ ἰδρύματα καὶ νὰ τὰ ἀναθέσει στὴ φροντίδα της. Λέγεται μάλιστα πὼς ὁ Κωνσταντῖνος ἐμπιστεύθηκε στὰ χέρια καὶ τὴ σύνεσή της τὸ θησαυροφυλάκιο, γιὰ νὰ διατηρήσει τὰ ἰδρύματά της. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησιαστικῆς μέριμνας στὴ γυναῖκα, στοὺς πρώτους αἰῶνες καὶ στὴ ζωὴ τοῦ Βυζαντίου δὲν εἶναι τὸ μοναδικό. Ἀντίθετα κανόνας ἦταν γιὰ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ γυναῖκα νὰ «προϊσταται καλῶν ἔργων». Ἦταν ἓνα ἀντίβαρο πρὸς τὴ χριστιανὴ γυναῖκα γιὰ τὴν μὴ συμμετοχὴ της στὴν ἱερωσύνη. Δηλαδὴ ἐκτὸς τῆς ἱερωσύνης (τὸ γιατί μόνον ὁ Κύριος τὸ γνωρίζει καὶ κανένας ἄλλος), ἡ Ἐκκλησία κατέστησε τὴ γυναῖκα ἰσοδύναμη καὶ ἰσότιμη μὲ τὸν ἄντρα.

Ἡ Ἑλένη ἀποδείχθηκε μεγάλη κι ἄξια γυναῖκα μὲ προσόντα πολλὰ καὶ ἐξαιρετικά πού σπάνια ἐμφανίζονται στὴν ἱστορία. Δὲν ἦταν μονάχα στοργικὴ μάνα ἀλλὰ καὶ πολύτιμη σύμβουλος κι ὁδηγὸς τοῦ νεαροῦ καὶ ὀρμητικοῦ γιοῦ της. Ἡ εὐεργετικὴ αὐτὴ ἐπίδραση τῆς χριστιανῆς μάνας του συνέβαλε ἀποφασιστικά νὰ γίνεῖ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ὁ μεγάλος προστάτης καὶ συμπαραστάτης τῆς Ἐκκλησίας στὸ Βυζάντιο κατὰ τὸν 4ο αἰῶνα.

Ἡ ἁγία Ἑλένη ὑπομονητικά, ἀπὸ πολὺ νωρίς, δούλεψε πάνω στὸν τραχὺ χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ της. Μὲ τὴ μητρικὴ της φρόνηση καὶ στοργή, μὲ τίς ἐπεμβάσεις της πρόλαβε πολλὰ ἀτοπήματα τοῦ τολμηροῦ καὶ ριψοκίνδυνου νεαροῦ Κωνσταντῖνου. Αὐτὴ ἐνέπνευσε καὶ καλλιέργησε τὰ χριστιανικὰ ἰδανικά στὴν ψυχὴ τοῦ γιοῦ της. Καὶ οἱ ἀρχές αὐτές μακροχρόνια ὠφέλησαν τὴν Ἐκκλησία καὶ

γενικότερα τὴν ἀνθρωπότητα. Συνετέλεσε ἡ γυναίκα ἐκείνη τῆς ἐπαρχίας νὰ γίνει ὁ Κωνσταντῖνος «μέγας».

Σ' ἀντίθεση πρὸς αὐτοὺς ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ χαμηλὰ κοινωνικὰ στρώματα καὶ μόλις ἀναδειχθοῦν γίνονται ὑπερόπτες καὶ τυραννικοί, ἡ Ἑλένη μὲ τὴ βαθεία τῆς πίστη καὶ τὶς ἀρετές τῆς ἔμεινε ἡ σεμνὴ καὶ ταπεινὴ κόρη τοῦ Δρέπανου. Ἀκόμη κι ὅταν ἔγινε τρανὴ αὐτοκράτειρα ἐνὸς Βυζαντίου στὴν ἀκμὴ του, ἔμεινε πάντα ἀπλή κι ἐξυπηρετικὴ. "Ἐμεινε χριστιανή.

Σ' αὐτὴ τὴν εὐσέβειά τῆς ὀφείλεται καὶ ἡ ἐπιδημία τῆς στοὺς "Ἁγίους Τόπους. Θέλησε νὰ γνωρίσει τὴ χώρα ὅπου ὁ Σωτῆρας γεννήθηκε, βαπτίστηκε, κήρυξε καὶ σταυρώθηκε. "Ἐνας λόγος τῆς μετάβασίς τῆς στὴν Ἁγία Πόλη ἦταν καὶ τὸ ζῶηρό τῆς ἐνδιαφέρο νὰ ἐπισημάνει τὸν «κρανίου τόπον» καὶ νὰ ἐπιχειρήσει ἀνασκαφὲς γιὰ νὰ βρεῖ τὸν Τίμιο Σταυρό. Νὰ οἰκοδομήσει τὸ «σκήνωμα δόξης» στὸν Κύριό τῆς.

Τὰ ἱερὰ προσκυνήματα.

Τὸ 326 μ.Χ. ὑπερήλικη (78 χρονῶν), Ξεκίνησε μὲ συνοδεία μεγάλη καὶ χρήματα πολλὰ γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς. Ἐκεῖ στὰ Ἱεροσόλυμα αὐτοπροσώπως ἐπέβλεπε καὶ διεύθυνε τὶς ἀνασκαφὲς γιὰ νὰ βρεῖ τὸν Τίμιο Σταυρό. Τὶς ἐργασίες τῆς ἔρευνας τὶς συνόδευε μὲ θερμὲς προσευχὲς καὶ σὰν ἄλλος Συμεὼν Ζητοῦσε νὰ πεῖ τὸ «Νῦν ἀπολύεις τὴν δούλην Σου, Δέσποτα...» ἀφοῦ θ' ἀξιωνόταν νὰ προσκυνήσει τὸ Τίμιο Ξύλο. Κάποια θεία διαίσθησις κι ἐνόρασις τὴν ὠθοῦσε στὴν πράξι τούτη, στὴν ἐξερεύνησις τοῦ σταυροῦ πάνω στὸν ὁποῖο εἶχε ἀπλώσει τ' ἄχραντα χέρια του, ὁ Κύριος κι ὁ Θεὸς μας.

Οἱ προσευχὲς τῆς ἁγίας Ἑλένης, οἱ ἀνύστακτες προσπάθειες κι ἔρευνες, τὸ ἄφθονο χρῆμα σ' ἐργάτες, ἔφεραν τὸ ἐπιδικώμενο ἀποτέλεσμα. Ἡ χαρὰ τῆς ἦταν ἀπερίγραπτη, βλέποντας ν' ἀνασύρεται μέσα ἀπὸ τὰ χῶματα κι ἄχρηστα ἀντικείμενα τὸ πανσεβάσμιο Ξύλο «ἐν ᾧ ἐτάθη Χριστὸς ὁ Βασιλεὺς καὶ Κύριος». Ἡ εἶδησις ἔφτασε στὴ Βασιλεύουσα. Ὁ εὐσεβὴς λαὸς τοῦ Βυζαντίου μὲ δάκρυα χαρᾶς καὶ παραληρήματα, μ' ἔξαλλο ἐνθουσιασμό δέχθηκε τὴν εἶδησις. Διοργανώθηκαν λιτανεῖες κι ὀλονύκτιες προσευχὲς καὶ παννυχίδες, γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Κύριο γιὰ τὴ μεγάλη τούτη δωρεὰ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν του.

Ἡ ἁγία Ἑλένη παρέθεσε τραπέζι στοὺς ἐργάτες καὶ στοὺς φτωχοὺς καὶ πλούσιους. Τὸ καταπληκτικὸ ἦταν ὅτι ἡ ἴδια ἢ Αὐγούστα τοῦ Βυζαντίου φόρεσε ποδιὰ καὶ ὑπηρετοῦσε τὸ τραπέζι σὰ μιὰ ἀπλὴ ὑπηρέτρια. Κι αὐτὴ ἢ πράξη τῆς ἐπικύρωνε τὴν παροιμιώδη ταπεινώσῃ της.

Ἐκεῖ στὰ Ἱεροσόλυμα ἔχτισε ναοὺς, ὅπως τὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὸ Γολγοθὰ, τὰ προσκυνήματα στὴ Βηθλεὲμ κι ἄλλοῦ. Μάλιστα πάνω στὸ Γολγοθὰ ὑψωνόταν ναὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ ναὸς τοῦ Καπιτώλιου Δία ἐκεῖ ὅπου ἦταν ὁ τάφος τοῦ Σωτήρα.

Ἡ ἁγία Ἑλένη κουρασμένη ἀπὸ τὸ μακρινὸ τῆς ταξίδι, ἐξαντλημένη ἀπὸ τὴν ἐπιστάσια τῶν ἐργασιῶν, καταβλημένη ἀπὸ τὶς ἐναλλασσόμενες συγκινήσεις, γυρνᾷ στὴν Πόλη. Κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ὀγδόντα χρόνων, συνοδεύει μέρος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τὸ φέρνει στὴ Βασιλεύουσα, σὰν εὐλογία τοῦ Θεοῦ στὸ ὀρθόδοξο χριστιανικὸ κράτος. Πλούσια εὐλογήθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸ τοῦ. Ἀλλὰ καὶ μὲ πίστη κι ἀφοσίωση, ὀρθόδοξα λατρεύτηκε ἐκεῖ.

Αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ γυρίσει πάλι στὴ Νικομήδεια. Ἴσως στὸ Δρέπανο, στὸ ταπεινὸ πατρικὸ τῆς σπίτι γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ. Καὶ ξεκουράστηκε. Σὲ ἡλικία πάνω ἀπὸ τὰ ὀγδόντα, τὸ ἔτος 329 μ.Χ. ἔκλεισε τὰ μάτια τῆς, γιὰ ν' ἀνοίξει τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τῆς καὶ ν' ἀντικρύσει τὸν Κύριο στὴν ἄφθιτη δόξα του, στεφανωμένη μὲ τὸ διάδημα τῆς ἁγίας καὶ τοῦ ἀκόμα μεγαλύτερου τίτλου τῆς «ἰσαποστόλου». Ἡ Ἐκκλησία μας θέλησε νὰ τιμήσει ἰδιαίτερα τὴν Ἀγία γιὰ ὅσα πρόσφερε ἡ ἴδια, ἄμεσα κι ἔμμεσα, μὲ τὸ γιό τῆς, τὸ μεγάλο αὐτοκράτορα καὶ προστάτη ὄχι μόνο τῆς Ὀρθοδοξίας ἀλλὰ αὐτοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὴ μνήμη τῆς τιμᾷ στὶς 21 Μαΐου.

Στὴν ἁγία Ἑλένη ἐφαρμόζεται ἡ μεγάλη ἀλήθεια ὅτι πίσω ἀπὸ κάθε μεγάλο κι ἐπιφανὴ ἄνδρα κρύβεται μιὰ μεγάλη ἀφανὴς ἡρώιδα μητέρα. Σ' αὐτῶν τῶν μητέρων τὶς προσευχές, τὶς ἀγρυπνίες, τὶς θυσίες καὶ τὴν ἀγαθὴ ἐπίδραση, χρωστάει ἡ ἀνθρωπότητα, κατὰ κανόνα, τοὺς μεγάλους ἄντρες τῆς, τοὺς εὐεργέτες καὶ σωτῆρες τῆς. Τέτοιαις μεγάλης ἀκτινοβολίας μητέρα, ὑπῆρξε ἡ ἁγία Ἑλένη, ἡ μάνα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τοῦ ἰδρυτῆ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τοῦ προστάτη τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

† Ὁ Περιστερίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΣΩΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

«Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι;» (Ἰωάν. ε', 6).

1. Διὰ γνώσεις τῆς νόσου.

Εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν πάσης μορφῆς νοσημάτων βασικῆς σημασίας εἶναι ἡ διάγνωσις, δηλαδή ἡ διαπίστωσις τῆς παθογόνου ἐστίας. Ἐφ' ὅσον ἐπιτύχωμεν νὰ ἐντοπίσωμεν καὶ νὰ προσδιορίσωμεν τὴν φύσιν, τὰ αἷτια καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς νόσου, δυνάμεθα πλέον νὰ καθορίσωμεν καὶ τὴν ἀκολουθητέαν θεραπευτικὴν ἀγωγὴν. Ἡ διάγνωσις εἶναι συνήθως, ἂν οὐχὶ ἀποκλειστικῶς, ἔργον τῆς ἐπιστήμης, προκειμένου περὶ ἀσθενείας τοῦ σώματος. Ἐὰν ὅμως ἡ ἀσθένεια τῆς σαρκὸς ἐκληφθῆ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς αὐτὴν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, τότε ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ πάσχοντες ὀφείλομεν νὰ διαγνώσωμεν τὰ αἷτια καὶ ἐκουσίως νὰ ὑποβάλωμεν ἑαυτοὺς εἰς θεραπείαν. Διότι τότε ἡ πάθησις εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀμαρτία, ἡ ὁποία ἐσκήνωσεν ἐν τῇ σαρκὶ ἡμῶν, συνεσκότισε τὴν συνείδησιν καὶ διέφθειρε τὴν ψυχὴν μας. Καὶ τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ νόσος εἶναι σοβαρά. Ἔχει πλέον κυριαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, διότι ἔχει ὑποσκάψει τὴν δύναμιν τῆς ἀντιστάσεως. Καὶ συμβαίνει ἐντὸς ἡμῶν ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου τόσον παραστατικὴν εἰκόνα μᾶς δίδει ὁ Πρωτοκορυφαῖος: «Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» (Ρωμ. ζ', 22 - 24). Ὅθεν τὸ ὑποκείμενον στοιχεῖον, τούτέστιν αὐτὸς ὁ πάσχων ἄνθρωπος, ἐὰν θέλῃ «ὑγιῆς γενέσθαι», ὀφείλει νὰ πράξῃ τὸ πᾶν, διὰ νὰ λυτρωθῆ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀμαρτίας, ἀπὸτοκος τῆς ὁποίας εἶναι ἡ νόσος.

Εἶναι ὅμως δυνατὴ ἡ ἀσφαλῆς διάγνωσις τῆς νόσου, ὅταν τὰ αἰσθητήρια, τὰ μέσα τῆς διαγνώσεως, ἔχουν ὑποστῆ παραμόρφωσιν καὶ ἀλλοίωσιν καὶ δὲν δύνανται νὰ διαχωρίσουν τὸ σκότος ἀπὸ τὸ φῶς, τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τὸ ψευδές, τὸ ἠθικὸν ἀπὸ τὸ ἀνῆθικον, τὸ ὑγιές ἀπὸ τὸ ἀσθενές; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἡ συνείδησίς μας δὲν ἐτυφλώθῃ καὶ ἔχη φωτεινὰ διαλείμματα καὶ γνωρίζῃ τὰ πρέποντα, ἔχει ἄραγε τὴν δύναμιν νὰ ἐναντιωθῆ εἰς τὸ φρόνημα τῆς σαρ-

κός; Ἡ συμβαίνει ὅτι καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἀνομολογεῖ ἐν ἀγωνίᾳ· «Τὸ γὰρ θέλειν παράκειται μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐκ εὐρίσκω· Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω» (Ρωμ. ζ', 18 - 19). Ἴδου τὸ τεράστιον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον βασανίζει τὸν ἐν ἀσθενείᾳ κατακείμενον ἄνθρωπον, τὸν ἔχοντα ἐπίγνωσιν τοῦ ἠθικοῦ νόμου, συνειδησιν τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ, συναίσθησιν τῆς ὑψηλῆς καταγωγῆς του.

Καὶ ἐὰν ἡ διάγνωσις τῆς ἀσθενείας οἰοδῆποτε μέλους ἢ ὀργάνου τοῦ σώματός μας καθίσταται ἐνίοτε δυσχερῆς καὶ δυσχερέστερον δυνάμεθα νὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς τὴν διαπίστωσιν τῶν αἰτίων τῆς νόσου, ἔτι δυσχερέστερον ἀποβαίνει ἡ διακρίθωσις τῶν αἰτίων εἰς τὰς ψυχικὰς νόσους καὶ διαστροφάς, αἱ ὁποῖαι ἐπιδρῶν ἀποφασιστικῶς ἐπὶ τε τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ καθ' ὅσον αὗται κινουῦνται λανθάνοντως, ἐπὶ τοσοῦτον τὸ κακὸν πλεονάζει, γίνεται ἕξις. Γίνεται δευτέρα φύσις. Τότε μόνον ἡ Θεία Χάρις δύναται νὰ ἀνορθώσῃ τὸ πεπτωκὸς καὶ νὰ παράσχη ἴασιν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

2. Εἶμεθα σαρκικοί.

Εἶμεθα σαρκικοί. Ἀπόδειξιν τούτου ἔχομεν ἀφ' ἑαυτῆς ὁμιλοῦσαν. Προσέχομεν τὴν υἰεῖαν καὶ πρὸ παντὸς τὴν ὠραιότητα τοῦ σώματος. Σήμερον τοῦτο κατήντησεν ἐν ἓκ τῶν σπουδαιότερων μελημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Παρατηροῦμεν ὅτι κάθε ὀργανικὴ διαταραχὴ ἐπισύρει τὴν προσοχὴν μας καὶ τὴν ἰδιαιτέραν μέριμναν. Καὶ ὅσον ἔμμοнос καὶ ἐπώδυνος καθίσταται ἡ νόσος, τόσο ἡ ἀνησυχία μας αὐξάνει καὶ τὰ πρὸς ἴασιν μέσα πολλαπλασιάζονται. Εἶμεθα ἔτοιμοι καὶ πάνυ πρόθυμοι νὰ καταδαπανήσωμεν τὰ πάντα, ἀρκεῖ νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος μᾶς ἀφαιρεῖ τὴν δυνατότητα νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἀκόλαστον ζωὴν καὶ εἶναι δυνατόν νὰ προκαλέσῃ καὶ τὸν θάνατον. Αὐτὸ τὸ τελευταῖον εἶναι ἀνυπόφορον. Ὁ θάνατος τοῦ σώματος μᾶς τρομάζει. Διατί; Διότι ἐδώσαμεν εἰς τὴν σαρκικὴν μας ὑπαρξιν τὴν πρωτοκαθεδρίαν τῶν ἐνδιαφερόντων μας. Τὴν κατεστήσαμεν σκοπὸν τῆς ζωῆς καὶ ἐθέσαμεν εἰς τὴν διάθεσίν της ὅλας μας τὰς ὑπηρεσίας καὶ ὀλόκληρον τὴν ὑπόστασίν μας. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐλάχιστον πυρέτιον καὶ ὁ παραμικρότερος πόνος καὶ ἡ μείωσις τῆς ὀρέξεως καὶ ἡ ἀπώλεια βάρους τοῦ σώματος καὶ ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου καὶ οἰαδήποτε ὀργανικὴ ἀνωμαλία, προκαλοῦν ἀγωνίαν. Τότε ἀναζητοῦμεν ἕξαστοι, θορυβημένοι, ἀνήσυχτοι τὸν ἐνδεδειγμένον ἰατρὸν καὶ μάλιστα διακεκριμένον κατὰ περίπτωσιν ἐπιστήμονα.

Τὸ οὐσιῶδες καὶ τὸ ἀπογοητευτικὸν εἶναι ὅτι οὐδέποτε ὑπε-
πευθῆμεν ὅτι ἡ ἀσθένεια τῆς σαρκὸς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη τὰς
ρίζας τῆς εἰς θαυτέρας ἀφανεῖς αἰτίας, σχέσιν ἐχούσας μὲ τὴν
ὄλην ψυχοπνευματικὴν ὑπόστασίν μας. Πέραν δὲ τούτου οὐδέποτε
παρεδέχθημεν ὅτι δικαίως πάσχομεν, ὅτι ἡ νόσος μας ἀποτελεῖ
φυσικὴν συνέπειαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ βίου μας. Ἀκόμη δὲ δὲν δεχό-
μεθα τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν ὡς δοκιμασίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ μό-
νον ὅταν ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐπιστήμῃ, εἰς τὴν ἱαματικὴν δύναμιν τῆς
ὁποίας προσεφύγαμεν «νίψη τὰς χεῖράς τῆς», τότε ἐνθυμούμεθα τὴν
μόνην καταφυγὴν καὶ σωτηρίαν. Μὲ τὰ λείψανα τῶν σωματικῶν
μας δυνάμεων ἰκέτιδας ὑψώνομεν τὰς χεῖράς μας ἐπικαλούμενοι τὸ
ἔλεος Ἐκείνου, τὸν ὁποῖον μέχρι τοῦδε εἶχομεν ἀγνοήσει. Καὶ μὲ
τὴν ἀγωνίαν μελλοθανάτου ἐνώπιον τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἀποσπάσμα-
τος ψελλίζομεν τὸ ὄνομα τοῦ Παντοδυνάμου, ὅχι διὰ νὰ ζητήσω-
μεν εἰλικρινῶς καὶ ἐν μετανοίᾳ ἄφεσιν τῶν πλημμελημάτων μας,
ἀλλὰ παράτασιν τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας μας. Μᾶς ὑπενθυμίζει τοῦτο
ἐν τῇ πράξει τὴν τελευταίαν διαδικαστικὴν ἐλπίδα τῶν τελεσιδι-
κῶς καταδικασθέντων εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνων Νόμων, τὸ
Συμβούλιον Χαρίτων. Ἀναστολὴν τῆς ἐκτελέσεως ζητοῦμεν.

Πόσον ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ» (Λουκ. κδ', 25) εἶ-
μεθα. Ποίαν ἀξίαν δύναται νὰ ἔχη μία ζωὴ αἰῶνων, ὅταν καταδα-
πανᾶται διὰ τὴν λατρείαν τοῦ σώματος; Δὲν θὰ ἦτο τάχα προτι-
μότερον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας νὰ εἴμεθα τυφλοί, παρά
νὰ ἔχωμεν πονηροὺς ὀφθαλμοὺς σκανδαλίζοντας ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ
τὸν πλησίον μας; Καὶ διατί τὸ θεῖον δῶρον τῆς σωματικῆς υἰείας
νὰ τὸ θυσιάζωμεν εἰς τὸν θυμὸν τῶν ἐπιθυμῶν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ
αἵματος;

Τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Εὐαγγελίου, πρὸς ὃν ὁ Κύ-
ριος ἀπήθυγε τὴν ἐρώτησιν «θέλεις υἰείας γενέσθαι;» (Ἰωάν. ε',
6). Ἦτο κατάκοιτος ἐπὶ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη καὶ ἐπεπόθει τὴν
ἀποκατάστασιν τῆς υἰείας του. Ἀνέμενε δὲ ἐπὶ χρόνον πολὺν πα-
ρὰ τὴν προβατικὴν κολυμβήθραν, ἵνα ἰαθῇ κατερχόμενος ἐν αὐτῇ
ὅταν «ἐταράσσετο τὸ ὕδωρ». (Ἰωάν. ε', 4). Συνωστίζεται, δεινο-
παθεῖ, σύρεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἰς μίαν δραματικὴν καὶ συγκινη-
τικὴν προσπάθειαν, ὅπως προλάβῃ καὶ ριφθῇ εἰς τὴν ἱαματικὴν
κολυμβήθραν τὴν κατάλληλον στιγμήν. Πιστεύει ὅτι ἐκεῖθεν μόνον
θὰ προέλθῃ ἡ ἰασίς του. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπομένει καὶ ἐλπίζει καὶ
δὲν ἐγκαταλείπει τὴν προσπάθειάν του. «Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς
κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ·
θέλεις υἰείας γενέσθαι;» (Ἰωάν. ε', 6).

Ποῖος δὲν θέλει τὴν υγείαν του; Ἀκόμη δὲ ἐπιπόθητος γίνεται, ὅταν τὸ σῶμα ἐκουράσθῃ ἀπὸ τὴν μακροχρόνιον διάρκειαν τῆς ἀσθενείας. Ἡ κατάσταση τοῦ παραλυτικοῦ τοῦ Εὐαγγελίου ἦτο συμπαθής. Ἦτο βεβαίως ἀπόρροια μιᾶς ἀμαρτωλῆς ζωῆς, τοῦτο δὲ συνάγεται ἐκ τῆς νοθεσίας τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν ἰαθέντα. «Ἴδε υγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται» (Ἰωάν. ε', 14).

3. Μέσα Θεραπείας.

Πόσας φορές ὁ Κύριος παρείδεν τὰ ἀμαρτήματά μας καὶ πόσας φορές μᾶς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὰς μάστιγας ἀσθενειῶν καὶ δεινῶν καὶ πόσας φορές μὲ πατρικὴν ἀγάπην ἀπήλυθε τοὺς ἰδίους λόγους· «Ἴδε υγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται». (Ἰωάν. ε', 14). Καὶ ἔμως ὁ ἄνθρωπος ρέπει πρὸς τὴν ἀχαριστίαν. Εἶναι ἐπιλήσμων τῶν εὐεργετῶν του. Λησμονεῖ δὲ τόσον εὐκόλως, ὥστε νὰ μὴ αἰσθάνηται οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ὀφειλῆς, εὐθὺς σχεδὸν μόλις παρέλθῃ ἡ δυσχέρεια ἢ ὁ πόνος ἢ ὁ κίνδυνος. Τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς κυριαρχεῖ καὶ πάλιν ἐφ' ὄλων τῶν αἰσθήσεών μας καὶ μᾶς μεταβάλλει εἰς ἀδύναμα πλάσματα, εἰς ἄβουλα ὄντα, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ κατευθύνεται ἀπὸ τὰς παρορμήσεις τοῦ ἐνστίχτου. Ἀκριβῶς τοῦτο πρέπει νὰ θεραπεύσωμεν. Νὰ ἐκκόψωμεν τὰς ρίζας τοῦ κακοῦ, ὥστε ἡ ἐπίκλησις τοῦ Κυρίου, ἡ στοργικὴ του σύστασις «μηκέτι ἀμάρτανε» νὰ εὖρη ἀπήχησιν καὶ δικαίωσιν. Νὰ εὖρη ψυχᾶς νηφούσας ἀπαλλαγείσας ἅπαξ διὰ παντός ἐκ τοῦ Κράτους τῆς ἀμαρτίας.

Ἡ ἴασίς μας ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων σωματικῶν καὶ ψυχικῶν νοσημάτων δὲν εἶναι ἔργον μόνον τῆς Θείας Χάριτος καὶ τῆς θείας εὐσπλαγχνίας. Ἀποτελεῖ καὶ ἀντικείμενον καὶ ἰδικῆς μας ἐκζητήσεως τῆς θείας βοηθείας καὶ μετὰ πίστεως καὶ εὐχαριστίας ἀποδοχῆς τῆς. Ἐφ' ὅσον ἡ καρδία μας εἶναι δεδομένη εἰς Ἐκεῖνον, ἐφ' ὅσον ἡ διάνοιά μας εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, τὸν «δυνάμενον συμπαθεῖσαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν» (Ἐβρ. δ', 15), δυνάμεθα νὰ προσερχώμεθα μετὰ παρρησίας «τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάδωμεν ἔλεος καὶ χάριν εὖρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν». (Ἐβρ. δ', 16).

Τὰ μέσα τῆς θεραπείας εἰς τὰς πλείστας τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν μας νόσων θὰ τὰ ἀναζητήσωμεν καὶ ἀσφαλῶς θὰ τὰ ἀνεύρωμεν εἰς αὐτὴν τὴν «εὐκαιρον βοήθειαν». Ἐξ Ἐκεῖνου, δεῖ δι' ἡμᾶς ὑπῆρξεν ὁ ἀγιασμός, ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀπολύτρωσις. Ἐκεῖ-

νος «ὁ μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν καὶ πλανωμένοις» (Ἐβρ. ε', 2), θὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς δύναμιν ἀρκοῦσαν νὰ βαστάσωμεν τὸν σταυρὸν Του, νὰ ἀντιμετωπίσωμεν θαρραλέως τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀσθενείας. Διότι Ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν ὠδινᾶται καὶ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν βαστάζει. Καὶ μᾶς καλεῖ ὅλους τοὺς ἐν σκότει καὶ ἐν σκιᾷ καθημένους, ὅλους τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους, ὅλους τοὺς ἐν ἀσθενείαις κατακειμένους νὰ ἐλπίσωμεν ἐπὶ τὴν φερομένην πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν χάριν Του καὶ νὰ μεταβληθῶμεν εἰς τέκνα ὑπακοῆς, τέκνα φωτός, τέκνα Θεοῦ ἡλεημένα.

Ἄλλὰ ἡ ἀνάρρωσις δὲν ἀπαιτεῖ ἢ μᾶλλον δὲν προϋποθέτει ἀπλῶς τὴν γνῶσιν τῶν καταλλήλων φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ τὴν κανονικὴν τούτων λήψιν καὶ τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὀρισθείσης ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ θεραπευτικῆς ἀγωγῆς. Τότε μόνον τὸ ἀσθενὲς δύναται νὰ ἰαθῇ καὶ τὸ πεπτωκὸς νὰ ἀνορθωθῇ. Ἄν δὲν θέλωμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἰδίαν ἢ καὶ χεῖρονα ταύτης κατάστασιν, πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «Ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε» (Ἰωάν. ε', 14).

Ἡ ἀνάρρωσις θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Ἐκείνη πρέπει νὰ ἀναγεννηθῇ, λυτρωμένη ἐκ τῆς ματαίας προτέρας ἀναστροφῆς, καὶ ἀναζητοῦσα τὰ μέσα τῆς θεραπείας τῆς οὐχὶ μέσα εἰς τὸν χῶρον τῆς φθαρτῆς σποράς, ἀλλὰ τῆς ἀφθάρτου «διὰ λόγον ζῶντος Θεοῦ καὶ μένοντος» (Α' Πέτρου α', 23). Ἐκ κατακλειδὶ ἀναμνησκόμεθα εὐκαιρῶς τῶν θείων λόγων τοῦ Ἀποστόλου: «Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλίας, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε εἰς σωτηρίαν ...» (Α' Πέτρ. β', 1 - 2).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ποιμαντικά Θέματα

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΓΑΛΟΜΑΝΙΑ

Ἡ μεγαλομανία γενικῶς εἶναι μία... μανία! Ὅπως δηλ. φανερώνει τὸ δευτέρον συνθετικὸν τῆς λέξεως αὐτῆς, εἰς κάθε περίπτωση, κατὰ τὴν ὁποίαν μία πράξις ἢ μία σειρά ἐνεργειῶν καὶ πράξεων ἐντάσσονται εἰς τὸ πλάτος τῆς ἐννοίας «μανία», ἔχομεν ἔκφρασιν μιᾶς ψυχικῆς διαθέσεως, ποῦ ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ κανονικοῦ. Καὶ εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὑπάρχει μία ἀνεξάντλητος ποικιλία τοιούτων ἐκδηλώσεων. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἐκδηλώνουν ἢ κυριαρχοῦνται ἀπὸ τὴν τάσιν νὰ θέλουν νὰ ἐκδηλώσουν διαθέσεις μεγαλομανίας. Ἄλλωστε ἡ τεχνολογικὴ ἐποχὴ μας εἶναι εἰς τὸ σύνολόν της μεγαλομανῆς! Τὰ τεχνολογικὰ δημιουργήματα, παρὰ τὴν ἀναμφισβήτητον χρησιμότητά των, εἶναι, ἐν πολλοῖς, δημιουργήματα μιᾶς ἀνομολογήτου μεγαλομανίας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ποῦ τείνει πάντοτε νὰ ἀποκορυφωθῇ εἰς τὸ ἀξίωμα «HOMO HOMINI DEUS»!

Ἐξ ἄλλου μία προσεκτικὴ παρατήρησις πολλῶν δραστηριοτήτων ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς Ἐκκλησίας δεικνύει, ὅτι ἡ μεγαλομανία ἐνδύεται καὶ τὴν ποιμαντικὴν σκοπιμότητα. Πολλὰ δραστηριότητες, ποῦ συλλαμβάνονται καὶ προγραμματίζονται ὑπὸ ὄρισμένων ποιμένων, δικαιῶνουν τελικῶς τὸ κίνητρον τῆς «ποιμαντικῆς μεγαλομανίας»! Πρακτικῶς ἡ μεγαλομανία αὐτὴ δικαιολογεῖται, θεωρουμένη ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν. Ψυχολογικῶς ὅμως, ἐφ' ὅσον εἶναι πράγματι μανία, ἐξηγεῖται πιθανῶς ἐκ τῆς δραστηκῆς λειτουργίας αἰσθημάτων μειονεκτικότητος, μάλιστα εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ποιμαντικὴ μεγαλομανία ἐκφράζεται μακρὰν πάσης πνευματικῆς ὑποδομῆς. Διὰ τοῦτο εἰς ὄρισμένα (ἢ πολλὰ) ποιμαντικὰ ἔργα κυριαρχεῖ κατ' οὐσίαν τὸ ἀξίωμα ἢ «δραῖσις διὰ τὴν δρᾶσιν». Νὰ γίνεταί «ἔργον», ἀπλῶς διὰ νὰ γίνεταί... ἔργον!

Αἱ συνέπειαι τῆς ποιμαντικῆς μεγαλομανίας εἶναι φανεραὶ εἰς τὰς ποιμαντικὰς λεπτομερείας. Ὡς λ.χ. εἰς τὰς διαπροσωπικὰς

σχέσεις του ποιμένος με τους ποιμαινομένους, δηλ. εις την συμπεριφοράν του έναντι του ποιμνίου. Ούτως, ενώ ο γενικός ποιμαντικός προσανατολισμός του ιερέως είναι, ως σύλληψις, «μεγαλεπίβολος», ή συμπεριφορά του εις τὰς λεπτομερείας του έργου του είναι «ταπεινή»! Ἀπορροφημένος ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ποιμαντικῆς του μεγαλομανίας, συμπεριφέρεται πολλάκις χωρὶς κατανόησιν καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀδελφούς του Κυρίου, τοὺς «ἐλαχίστους»!

Ἄν καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν ὑπογραμμίσει μίαν τοιαύτην ἀντίφασιν, ὡς ἡ ἀνωτέρω, ἅς ἐπιτραπῆ νὰ ἀναφερθῶμεν εις σχετικὴν στοχαστικὴν παρατήρησιν τοῦ Πατρὸς Λέβ Ζιλλέ, ἡ ὁποία ἐπίσης ἐπαναφέρει εις τὴν τάξιν τὸν μεγαλομανῆ ποιμένα.

«Ἐρχομαι σὲ σένα, παιδί μου, στὰ πικρὰ πράγματα, στίς πικρὰ ταπεινὲς λεπτομέρειες. Καθεμιὰ ἀπὸ τίς κινήσεις σου μπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ ἔκφρασις τῆς Ἀγάπης χωρὶς ὄρια.

Πλένεις ἓνα πιάτο. Τὸ σκουπίζεις. Κάμε δι' αὐτοῦ μιὰ πρᾶξι ἀγάπης σὲ ὅλους ἐκείνους πού ἔφαγαν μέσα σ' αὐτὸ τὸ πιάτο, σὲ ὅλους ἐκείνους πού θὰ φᾶνε σ' αὐτό... Ὅλα γίνονται ἱερά, ἂν ἡ ἀγάπη σου τὰ μεταμορφώῃ. Ἡ Ἀγάπη εἶναι ἀνάμεσά μας «ὡς ὁ διακονῶν».*

Ἡ ἀγάπη, λοιπόν, ὡς μοναδικὴ δύναμις ποιμαντικῆς διακονίας, δὲν ἐκδηλώνεται ἀπαραιτήτως εις τοὺς μεγαλοπνόους προγραμματισμούς καὶ εις τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς. Ἀνθίξει πρωτίστως εις τὰ χεῖλη τοῦ ποιμένος καὶ εὐωδιάζει εις τὴν καρδίαν του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν διαχέεται εις τὰς καρδίας τῶν ποιμαινομένων. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἐπιθυμία τοῦ ποιμένος νὰ διαποτίξῃ τὸ ἔργον του μετὰ τὴν εὐωδίαν τῆς ἀγάπης, τόσον εις τὰς λεπτομερείας ὅσον καὶ εις τοὺς μεγάλους προγραμματισμούς του, πρέπει νὰ εἶναι ἡ μόνη νόμιμος «ποιμαντικὴ μεγαλομανία» του!

I. K.

* Λέβ Ζιλλέ. Ἀγάπη δίχως ὄρια. Ἐκδ. «Ἐλαφος». Μτφρ. Ἀρχιμ. Η. Μ. Ἀθήναι 1977, σελ. 49.

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΝΑΥΤΙΛΛΟΜΕΝΟΥΣ*

II

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΝΑΥΤΙΛΛΟΜΕΝΟΥΣ

Α'. ΤΙ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ ΕΠΡΑΞΕ Η ΕΛΛΑΔΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

α. Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισεν καὶ προτάσει τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ποιμαντικοῦ Ἔργου συνέστησεν «Ἐπιτροπὴν Ποιμαντικῆς τῶν Ναυτιλλομένων» ὅρα (51)1676)890)19.3.70), «ἢ ὅποια ἔχει τὴν παντὸς εἴδους πνευματικὴν συμπαράστασιν τῶν τε ναυτιλλομένων καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν ἀπομάχων τοῦ ἐπαγγέλματος».

Ἡ Ἐπιτροπὴ συνεστήθη (25.5.1970) καὶ κυρίως διὰ τῶν ἐγγράφων α) Ἀριθ. Πρωτ. 686)9.2.1970 καὶ 40)818) 14.2.1970.

β. Ἡ Ἐπιτροπὴ (1970) κυκλοφορεῖ εἰς πολλὰς χιλιάδας εἰδικὸν μήνυμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὸ ὅποion προωθείται πρὸς τοὺς Ναυτιλλομένους τοῦ Ἐξωτερικοῦ καὶ Ἐσωτερικοῦ καὶ ἀναπτύσσεται ἐπαφὴ στενῆ Ναυτικοῦ κόσμου καὶ Ἐκκλησίας.

γ. Συνετάγη εἰδικὸν ἐρωτηματολόγιον - στατιστικόν, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἡ Ἐκκλησία τὰ πραγματικὰ προβλήματα τῶν Ναυτιλλομένων, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἐρωτηματολόγιον ὀνομάζεται «Δελτίον Κοινωνικῆς Ἐρεῦνης» διὰ τὸν κόσμον τῶν Ἑλλήνων Ναυτιλλομένων καὶ ὑποδιαρεῖται ὡς ἀκολουθῶς:

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 103 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

I. Ὀνοματεπώνυμον, ἔτος, τόπος γεννήσεως, τόπος κατοικίας τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ.

II. Γραμματικαὶ γνώσεις Ναυτικοῦ.

III. Ἐχει ἐκπληρώσει τὰς στρατιωτικὰς του ὑποχρεώσεις, εἰς ποῖον Σῶμα, πότε καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον.

IV. Εἰς ποίαν ἡλικίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, ἔχει ἀσθενήσει σοβαρῶς καὶ πότε καὶ ἀπὸ ποίαν ἀσθένειαν.

V. Ὅποιαν θέσιν κατέχει εἰς τὸ πλοῖον.

VI. Παῖα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν συγγενῶν του.

VII. Ὑπῆρξεν ἕτερος τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ναυτικός.

VIII. Εἰς ποῖον πλοῖον ὑπηρετεῖ, ἐμπορικὸν ἢ ἐπιβατικὸν καὶ ποίας ἐταιρείας, ἔχει ἀλλάξει Ἐταιρείαν ὡς Ναυτικός καὶ ποίαν, ἔχει προστατευόμενα μέλη.

VX. Ποία ἡ ἐπαφὴ τοῦ Ναυτικοῦ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ποῖα τὰ προβλήματα τὰ ἰδικά του καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ἄλλα τινα.

δ. Ἡ Θεολογικὴ Ἀκαδημία τῆς Κρήτης ἠσχολήθη μετὰ τὸ θέμα τῶν Ναυτιλλομένων. (Φεβρουάριος 1973).

ε. Συντάσσεται εἰδικὸν «Ἡμερολόγιον τοῦ Ἑλληνος Ναυτιλλομένου» εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀντιτύπων, τὸ ὅποιον κατ' ἔτος στέλλεται δωρεὰν εἰς τοὺς Ναυτικούς. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἡμερολόγιου ἔχει τὰς διευθύνσεις καὶ τὰ τηλέφωνα Ὁρθόδοξων Κοινοτήτων, Ναῶν, Ἱερέων καὶ Ὁρθόδοξων Κέντρων ὅλων τῶν λιμένων τοῦ Κόσμου.

στ. Ἡ Ἐκκλησία συνεργάζεται μετὰ τοὺς Ἑλληνας Ἐφοπλιστὰς καὶ συμπαρίσταται εἰς τὰ διάφορα προβλήματα (οἰκονομικά, οἰκογενειακά, πνευματικά) τῶν ναυτικῶν.

ζ. Στέλλονται βιβλία χριστιανικά καὶ δίσκοι ἐκ)κῆς μουσικῆς στὰ πλοῖα. (Δίσκοι λειτουργίας Χριστουγέννων, μηνύματα τῆς Ἐκκλησίας, Πάσχα - Χριστούγεννα, δίσκοι Μ. Ἑβδομάδος, Εἰδικὰ Θαλασσινὰ Βιβλία καὶ Φυλλάδια).

η. Συμμετέχει ἐνεργῶς ἡ Ἐκκλησία στὴν Ναυτικὴ Ἑβδομάδα (Α' ἑβδομάς Ἰουλίου).

θ. Εἰδικαὶ ἐκπομπαὶ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ Ἁγ. Νικολάου, προστάτου τῶν Ναυτικῶν (ραδιοτηλεοπτικά), καὶ κηρύγματα.

ι. Ἐγκύκλιος τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ κηρύγματα κατὰ τὴν Ναυτικὴν Ἑβδομάδα. (Πλήρης συμμετοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ διὰ πολλῶν ἐκδηλώσεων. Χρησιμοποίησις ὅλων τῶν ραδιοτηλεοπτικῶν καὶ λοιπῶν μέσων ἐνημερώσεως τῆς Ἐκκλησίας).

ια. Χρησιμοποίησις τοῦ δορυφορικοῦ σταθμοῦ Θερμοπυλῶν (περιοδικῶς).

ιβ. Χρησιμοποίησις τῆς τηλεοράσεως, ραδιοφώνου, Ἐκκλησιαστικῆς Ἐφημερίδος, περιοδικῶν, καθηγητικῶν σχολείων, Καθηγητῶν Θεολόγων στὰ Γυμνάσια καὶ λοιπὰ σχολεῖα.

ιγ. Ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς ἐνοριακῆς διοργανώσεως ἔχει ορέσιν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν τῶν ναυτικῶν.

ιδ. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀναπτύσσει συνεργασίαν μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ νὰ ἐπιλύσῃ προβλήματα τῶν ναυτικῶν.

ιε. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἔχει ἐντάξει τὴν μέριμνά της ὑπὲρ τῶν Ναυτιλλομένων εἰς τὸ γενικὸν ποιμαντικόν της ἔργον, καὶ διερευνᾷ τὸ ὅλον θέμα, ἐπιθυμοῦσα νὰ συμβάλλῃ θετικῶς καὶ νὰ συμπαρασταθῇ εἰς τοὺς Ναυτιλλομένους.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ Σ. ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ. Μ. Ph.

ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ *

4. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Οι μοναχοί, πού είναι «οί διάπυροι έρασται του ούρανου» έφυγαν απ' τον κόσμο όχι από άρνησι αλλά από αγάπη στο Θεό. Θέλουν να ζήσουν τον κόσμο όπως τον δημιούργησε ο Θεός, δηλ. να τον μεταμορφώσουν, να ζήσουν όπως ζούν και οι άγιοι εις την Βασιλείαν των Ουρανών. Γι' αυτό και όρθότατα τονίζεται από τους Άγιους Πατέρες, ότι ή μοναχική ζωή είναι ή βίωσι της έσχατολογικής πραγματικότητας. Προφανώς στην αρχή ή ζωή τους είναι κάπως «έγωϊστική». Η λατρεία τους και ή ζωή τους είναι κάπως «έγωϊστική» δηλ. ένδιαφέρονται για την σωτηρία τους, αλλά αυτό είναι απαραίτητο γιατί έτσι καθαρίζονται και φθάνουν έπειτα και στην καθαρή αγάπη προς τους ανθρώπους του κόσμου. Άγαπούν τον άνθρωπο όχι έμπαθώς αλλά άπαθώς.

Οι Άγιοι Πατέρες και ιδίως οί ήσυχασται μεταμόρφωσαν και τον χρόνο και τó χωρο. Γι' αυτούς τó κάθε παρόν είναι ή αιωνιότης, ή Βασιλεία του Θεού και ό κάθε τόπος είναι τó όρος Θαδών. Τέτοιες μεταμορφωμένες μέρες ζούν και οί μοναχοί τής Ίεράς Μονής του Λοιδίου που μελετάμε. Γνωρίζουν σαφώς τον σκοπό τους και τó τί επιδιώκουν. Είναι άληθινοί «πύκται» με σαφείς σκοπούς.

Μιά τέτοια μεταμορφωμένη μέρα θά παρακολουθήσουμε στη συνέχεια. Θά δούμε πώς περνούν οί μέρες στην Ίερά Μονή που μελετάμε.

Για να καταλάβουμε όμως καλύτερα τά όσα θά λεχθούν είναι απαραίτητο να προηγηθούν μερικά κατατοπιστικά και διαφωτιστικά σημεία. Όλοι τους μεγάλωσαν και ζούν όχι σε μιá στείρα ήθικολογία και εύσεβοφάνεια αλλά κάτω απ' τó φώς τής Όρθόδοξης Πατερικής Θεολογίας. Δέν είναι εύσεβιστές αλλά γνήσιοι Όρθόδοξοι μέχρι τά μικρότερα σημεία τής ζωής τους. Η σκέψι τους και ή ζωή τους διαποτίζονται απ' τά καθαρά και γνήσια πατερικά βιώματα. Δέν σε βλέπουν έξωτερικά αλλά προσπαθούν να σε συναντήσουν στο βάθος τής ψυχής σου.

Είναι γνωστό σ' αυτούς που ασχολούνται με τά θέματα τής Θεολογίας, ότι υπάρχει ή καταφατική Θεολογία και ή άποφατική. Η Όρθόδοξη Πατερική Θεολογία έχει άφθονα στοιχεία άποφατι-

* Συνέχεια έκ τής σελ. 34 του ύπ' άριθ. 1-2 τεύχους.

κόττης, χωρίς βεβαίως αυτό να σημαίνει ότι καταργείται και η καταφατικότητα. Αυτές οι δύο μορφές συνδέονται μεταξύ τους. Μάλιστα η καταφατικότητα συνήθως συνδέεται με τα πρώτα και χαμηλά στάδια πνευματικότητας ή δε αποφατικότητας με τα μετέπειτα και υψηλότερα. Με άλλα λόγια η καταφατική Θεολογία που είναι μία φυσική αποκάλυψη προσπαθεί να δει και έρμηγνέυση τον Θεό μέσα απ' τα κτιστά μέσα, ενώ η αποφατική θεολογία που είναι υπερφυσική αποκάλυψη προσπαθεί να ζήσει τον Θεό μέσα απ' την Θεούσα Χάρι. Τρία παραδείγματα για να γίνει περισσότερο κατανοητό.

Π ρ ω τ ο. Η πρώτη (καταφατική) χρησιμοποιεί λογικά έπιχειρήματα για την ύπαρξη και κατανόηση του Θεού, ενώ η δεύτερη (αποφατική) δέν όρίζει (περιορίζει) τον Θεό σε σχήματα (πρδλ. αποφατικές εκφράσεις της Θείας Λειτουργίας «άόρατος, άκατάληπτος, άπερίγραπτος, άναλλοίωτος») και επιδιώκει να Τόν διώση στην καρδιά με τη δοήθεια της Θείας Χάριτος. Η όλη προσπάθεια είναι όχι να δει τον Θεό αλλά να αποκτήσει την Θεία Χάρι.

Δ ε ύ τ ε ρ ο. Η πρώτη συνδέεται περισσότερο με την δράσι και την κοινωνική πρόνοια, δηλαδή με την ιεραποστολή, ενώ η δεύτερη άγαπά και τρέφεται περισσότερο με την ήσυχια και την σιωπή που είναι η γλώσσα του μέλλοντος αιώνας. Έπιδιώκει να ζήσει τον Θεό, ν' αποκτήσει φρόνημα πατερικό και τότε κατά άσφαλέστερο τρόπο ώφελει και τους άλλους.

Τ ρ ί τ ο. Η πρώτη βλέπει την ύποστήριξη της απ' το κράτος σαν στοιχείο παρουσίας του Θεού και αισθάνεται άσφάλεια, ενώ η αποφατική θεολογία ζή μακριά από τέτοιες άσφάλειες, ύποστηρίξεις και λαμπρές τελετές και επιδιώκει μέσα στην άφάνεια, την σιωπή, την μη προστασία απ' τους ισχυρούς, να διώση τον Θεό.

Πιστεύω, ότι έγινε φανερό ότι έμεις που ζούμε στον κόσμο πρέπει απ' την καταφατική Θεολογία να προχωρούμε διαρκώς προς την αποφατική γνώσι αλλά όμως πρέπει και να τονισθί ότι η αποφατιστική έμπειρία άνήκει σ' εκείνους που έκαναν το «παράφορο» πήδημα προς τις Μονές. Αυτοί δέν είναι θεολόγοι με την συνήθη έννοια αλλά θεόπτες. Πάντως όταν τα αποφατικά στοιχεία έλλείπουν από την Θεολογία μας και την ζωή, τότε η πνευματική ζωή ειδωλοποιείται ή ιδεολογοποιείται, όποτε όταν τα σύμβολα και οι ιδέες πέσουν τότε άμέσως χάνεται και η ζωή.

(Συνεχίζεται) 'Αρχιμ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ 'Ιεροκήρυκος

Η ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΡΕΒΕΖΗΣ *

Ἀγαπητοί μου,

Συνιστῶ θερμῶς καὶ παρακαλῶ, ὅπως ἔχητε ἀγάπην καὶ ἐνότητητα ἀναμεταξύ σας. Ὁ ἕνας ἠθικῶς νὰ ὑποστηρίξῃ, νὰ προστατεύῃ καὶ νὰ βοηθῇ τὸν ἄλλον. Προσέξωμεν μὴ φθιάσωμεν ποτε εἰς διαμάχας καὶ ἔριδας, εἰς ἐχθροπάθειαν, πὺν ὅλα αὐτὰ ὀδηγοῦν εἰς ἀλληλοσπαραγμὸν καὶ ἐξόντωσιν. Τονίζει σχετικῶς ὁ Ἅπ. Παῦλος· «εἰ ἀλλήλους δάκνετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε».

Σᾶς εἶχον τονίσει κατὰ τὴν χειροτονίαν σας, καὶ τὸ ἐπαυρατονίζω καὶ πάλιν, διότι εἶναι βασικόν. Διὰ πᾶν θέμα, τὸ ὁποῖον σᾶς ἀπασχολεῖ εἰς τὴν ἐνορίαν σας καὶ εἰς τὸν θῖον σας τὸν ἱερατικὸν καὶ ἐφημεριακόν, πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε εἰς τὴν προϋσταμένην σας Ἀρχήν, τὴν καθ' ἡμᾶς Ἱερὰν Μητροπόλιν. Μόνον ἐδῶ, καὶ ποτὲ εἰς τρίτους, ἀνευθύνους καὶ κανονικῶς ἀναρμοδίους. Μόνον ἐδῶ θὰ λαμβάνητε σαφεῖς καὶ ὑπευθύνους ὀδηγίας, ἀσφαλεῖς κατευθύνσεις καὶ λύσεις ἀκριβεῖς εἰς τὰς ἀπορίας καὶ τὰ προβλήματα σας, καὶ προστασίαν, ἀλλὰ καὶ ἀγάπην πατρικὴν. Μόνον, λοιπόν, ἡμεῖς καὶ τὰ πρόσωπα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, πὺν εἶναι ἐπιτεταλμένα εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο καθήκον καὶ ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ πηγαῖον ἐνδιαφέρον, θὰ σᾶς βοηθοῦν, θὰ σᾶς καθοδηγοῦν, θὰ σᾶς προστατεύουν.

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα εἶχον τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν νὰ σᾶς εἶπω κατ' αὐτὴν τὴν ἱερὰν στιγμήν. Καὶ σᾶς συγχαίρω διὰ τὸ εὐτυχὲς γεγονός τῆς λήψεως τοῦ πτυχίου σας. Εὐχόμαι ὀλοψύχως νὰ τὸ τιμήσητε καὶ νὰ τὸ ἀξιοποιήσητε.

Μοῦ δίδεται δὲ ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκφράσω τὴν πλήρη εὐαρέσκειαν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς ὅλους τοὺς Συνεργοὺς ἐν τῇ Ἱερᾷ Σχολῇ, τὸν Παν. ἅγιον Διευθυντὴν τῆς π. Φιλάρετον, πὺν τόσον ἐκοπίασε διὰ τὸ κρατηθῆ εἰς ὕψος καὶ περιορίῃ ἡ Σχολὴ καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς εὐτυχὲς πέρας τὸ ἱεροσπουδαστικὸν ἔτος, τοὺς αἰδεσιμολογιωτάτους καὶ ἐλλογιματώτους Καθηγητὰς π. Ἀντώνιον καὶ Δημήτριον, κ. κ. Αὐδίκιον, Κακούρη καὶ Σούγκαν, οἱ ὁποῖοι πάντες μᾶς ἐβοήθησαν εἰς τὸ πνευματικὸν τοῦτο ἔργον καὶ προσέφερον εὐχαρίστως καὶ ἐνθουσιαστικῶς τὴν πνευμα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 106 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

τικὴν πανδαισίαν, τὰ διάφορα θρησκευτικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐμπλουτίσθητε, ἐφωτίσθητε καὶ ἔχετε ἤδη τὰ ἀπαιτούμενα πνευματικὰ ἐφόδια διὰ τὸν ἱερατικὸν σας βίον, διὰ τὸ ἐφημεριακὸν σας στάδιον.

Σᾶς εὐχομαι ὁ Κύριος νὰ εἶναι διαρκῶς κοντὰ σας φωτιστὴς καὶ ὁδηγός.

Καὶ ἐγώ, ὡς Ποιμενάρχης, θὰ σᾶς παρακολουθῶ ἐκ τοῦ πλησίον. Καί, κατὰ τὰς περιοδείας μου, θὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ προσεχῶς εἰς τὰς ἐνορίας σας, τῶν ὁποίων οἱ Χριστιανοὶ χρόνια πολλὰ εἶχον νὰ ἴδουν Ἱερέα, καὶ τώρα σᾶς βλέπουν. Σᾶς καμαρώνουν. Ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ των, πὸν κινεῖα τώρα ἡ καμπάνα τοῦ ἐνοριακοῦ των Ναοῦ. Σεῖς δὲ τοὺς εὐλογεῖτε. Καὶ τοὺς ἀγιάζετε.

Δοξάζω ἐκ θαθέων τὸν Κύριον, διότι μοῦ ἔδωσε αὐτὴν τὴν χαράν. Τὸν εὐχαριστῶ, διότι Ἐκεῖνος ἠλόγησεν, ὥστε ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος νὰ ἐπανδρωθοῦν τόσαι μικροὶ καὶ ἀπομεμακρυσμένα ἐνορία δι' ὑμῶν. Καὶ νὰ ἀναλάβητε τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πνευματικὴν προσπάθειαν εἰς αὐτάς, ὁ μείς, οἱ εὐσεβεῖς καὶ σεμνοί, οἱ ὁποῖοι ἐλπίζω σὺν τῷ χρόνῳ, ν' ἀποβῆτε καλύτεροί, σεμνότεροί καὶ ἀγιάτεροι.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστὸς εὐχομαι νὰ σᾶς εὐλογῇ καὶ νὰ σᾶς διαφυλάτῃ. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν ὁ Σεβασμιώτατος ἐπέδωκε τὰ πτυχία εἰς τοὺς ἀποφοιτήσαντας τῆς Σχολῆς Ἱεροσπουδαστᾶς, οἱ ὁποῖοι ἔψαλαν τὸν πολυχρονισμόν του. Καὶ ἐπηκολούθησε δεξίωσις.

Ἔτσι ἐπισφραγίσθηκε τὸ ἔργο τῆς Εἰδικῆς Σχολῆς Ἱερατικῆς Μορφώσεως Πρεβέζης, στὸ πρῶτο ἔτος τῆς λειτουργίας της (1976 - 77), μὲ ἀποφοιτήσαντας εἰκοσιοκτὼ Ἱεροσπουδαστᾶς.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχ.μ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ*

Ἄλλὰ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία δὲν ἀντιμετώπισεν ἀπλῶς τὰ προβλήματα τῶν μεταναστῶν ἔργατῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀφίξεως τῶν ἔργατῶν ἐκ Πολωνίας. Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν μονίμως εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου εὗρον μίαν νέαν πατρίδα. ἤδη διανύομεν τὴν περίοδον τῆς δευτέρας καὶ τρίτης γενεᾶς αὐτῶν τῶν πρώτων ξένων ἔργατῶν τῆς Γερμανίας. Συνεπῶς, τὰ προβλήματα τῶν Ἰταλῶν ἢ Ἰσπανῶν ἔργατῶν, οἱ ὁποῖοι ἦλθον εἰς τὴν Γερμανίαν ὀλίγον πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων των καὶ ἐγκατεστάθησαν πλέον ἐκεῖ μονίμως δὲν εὐρίσκουν ἀνέτοιμον τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Εἶναι τὰ αὐτὰ προβλήματα, τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζουν καὶ οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι, μετὰ δεκαετῆ ἢ δεκαπενταετῆ παραμονὴν καὶ ἐργασίαν εἰς τὰ διάφορα ἐργοστάσια τῆς Χώρας, ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκατασταθοῦν μονίμως εἰς τὴν Γερμανίαν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐνυμφεύθησαν γερμανίδας· ἄλλοι ὠργάνωσαν ἰδικὰς των μικροεπιχειρήσεις.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία συμπαρεστάθη καὶ συνεχίζει νὰ συμπαρίσταται εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν μελῶν τῆς αὐτῶν. Ἔργάζεται διὰ τὴν ὀρθὴν μελέτην καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων προβλημάτων των. Ἰδιαιτέρα μέριμνα δίδεται εἰς τὴν διατήρησιν καὶ περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῶν δεσμῶν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας των ἐντὸς τοῦ νέου ἐντελῶς διαφορετικοῦ περιβάλλοντος ἐργασίας καὶ διαβιώσεως. Τοῦτο διότι ὁ κίνδυνος τῆς χαλαρώσεως ἢ καὶ ἀποβολῆς τῶν δεσμῶν τῆς πίστεως ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐλαττώσεως ἢ καὶ ἀποβολῆς τοῦ συναισθήματος τῆς νοσταλγίας, κυρίως εἰς τὴν δευτέραν καὶ τρίτην γενεάν, εἶναι μέγιστος. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τοὺς Ἰταλοὺς ἢ τοὺς Ἰσπανοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Συνεπῶς, ἐὰν ἡ συνεργασία τῆς «Ἐπιτροπῆς» μετὰ τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἀπαραίτητος κατὰ τὴν παρελθούσαν δεκαπενταετίαν, ἡ συνεργασία αὐτῆ εἶναι περισσότερον ἀπαραίτητος τώρα, ὅτε ἀντιμετωπίζομεν νέον κύκλον προβλημάτων μετὰ, δηλαδή, τὴν προσαρμογὴν καὶ τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 62 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3-4 τεύχους.

ἐνταξιν τῶν ἀδελφῶν μας εἰς τὸ ἐργατικόν, κοινωνικόν, πολιτικόν καὶ τὸ ἐν γένει περιβάλλον τῶν Χωρῶν ὑποδοχῆς.

Τὰ προβλήματα αὐτὰ δὲν εἶναι πλέον, τόσον κοινωνικῆς φύσεως, ἀλλὰ, κυρίως, ποιμαντικῆς. Ἐπομένως ἡ ἐμπειρία τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀναπτύξει περισσότερον τὴν ἐκκλησιολογίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας εἶναι δι' ἡμᾶς πολυτιμωτάτη. Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτήν, ἐκτὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐκκλησιολογία ταυτίζεται πρὸς τὴν ἐκκλησιολογίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἀνήκει βεβαίως περισσότερο ἢ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ὀλιγώτερον αἱ προτεσταντικάι.

γ) Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἀντιμετώπισης τῶν προβλημάτων τῶν ξένων ἐργατῶν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν καὶ ἀπὸ ἱστορικῆς πλευρᾶς καὶ ἀπὸ οὐσιαστικῆς. Οἱ Ἴταλοι καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἐργάται ἔφθασαν, ὡς γνωστόν, πρῶτοι εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ Ἐκκλησία τῶν ἀνέπτυξε θαυμαστὴν δραστηριότητα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων προβλημάτων των, πολὺ πρὶν κινήθωσιν αἱ προτεσταντικάι Ἐκκλησίαι, πρὸς συμπαραστάσιν τῶν ξένων ἐργατῶν καὶ πολὺ πρὶν ἰδρυθῆ ἢ ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, παρὰ τὰς ἀντιθέσεις καὶ τὸν θλιθερὸν ἀνταγωνισμὸν τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ «μονοπωλιακὴ στάσις» ὄρισμένων παραγόντων ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν Γερμανικὸν χῶρον, τὸ ΠΣΕ προσεκάλεσε τοὺς ἀρμοδίους ἐκπροσώπους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς ὅλας τὰς πρώτας συνεδριάσεις τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς.

δ) Δι' ἡμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους, ἡ ἐμπειρία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν: Ἡ Ἐκκλησία αὐτή, ὅπως καὶ ἡ ἰδική μας Ἐκκλησία, θεωρεῖ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐν γένει προβλημάτων τῶν ἐργατῶν ὡς προέκτασιν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῶν πιστῶν εἰς τὰ πλαίσια τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος καὶ ἐναρμονίζει αὐτὴν πρὸς τὴν ὅλην πνευματικὴν ζωὴν τῆς συγκεκριμένης κοινότητος τῶν ρωμαιοκαθολικῶν Ἴταλῶν ἢ Ἰσπανῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι διεσπαρμένοι εἰς τὰς Χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐργάζονται, κυρίως, εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς βιομηχανίας, θὰ κα-

τανοήσωμεν πόσην σημασίαν ἔχουν αἱ τοιαῦται ποιμαντικαὶ ἐμπειρίαι, ὅχι μόνον διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας μας μεταξὺ τῶν ἀποδήμων, τὸ ὅποιον ἐπιτελεῖται ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἀρμοδίων Ἱερῶν Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία καλεῖται νὰ ἀντιμετωπίσῃ βασικά σύγχρονα ποιμαντικὰ προβλήματα, ὅπως τὰ προβλήματα τῶν ὀρθοδόξων ἐργατῶν εἰς τὰς βιομηχανικὰς περιοχὰς τῆς Χώρας, τῶν Ναυτιλλομένων κ.ἄ. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ διὰ τὰ δεξύτατα προβλήματα, τὰ ὁποῖα δημιουργεῖ τὸ ἠῤῥημένον κύμα τῆς καλινγοστήσεως, τὸ ὅποιον παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν ἀποδήμων Ἑλλήνων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, μετὰ τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν εἰς τὸν Δυτικοευρωπαϊκὸν χῶρον. Ἐὰν δὲ ληφθῇ ἀκόμη ὑπ' ὄψιν ὅτι τίποτε σχεδὸν τὸ ὀργανωμένον δὲν ἔχομεν νὰ παρουσιάσωμεν εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς τομεῖς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, τότε καθίσταται περισσότερο σαφὴς ἡ σημασία τῆς μελέτης καὶ ἀξιοποιήσεως τῆς ἐμπειρίας τῶν ξένων, οἱ ὁποῖοι ὄντως καταβάλλουν ἀξιολόγους καὶ ἀξιεπαίτους προσπάθειάς εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς τομεῖς.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν πρέπει ἀκόμη νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ παραπέμπουν τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ποιμαντικῶν αὐτῶν προβλημάτων εἰς τὸ Κράτος, οὔτε νὰ ἀναμένουν καιμίαν ἐξουσιοδότησιν ἐξωθεν πρὸς ἀνάληψιν ποιμαντικῆς δραστηριότητος.

Οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας μας ἔχουν θεῖαν ἐντολήν καὶ θεῖον καθήκον νὰ μελετήσουν τὰ προβλήματα τοῦ ποιμνίου των καὶ νὰ συντελέσουν οὐσιαστικῶς εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν, χωρὶς βεβαίως νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸν πνευματικὸν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ κινηθοῦν ἐπὶ καθαρῶς κοινωνιολογικοῦ ἐπιπέδου, χωρὶς νὰ χάσουν τὴν αἴσθησιν τῆς καθέτου διαστάσεως τοῦ ἔργου των, τοῦ οὐρανοῦ προσανατολισμοῦ των καὶ νὰ ἐξέλθουν εἰς τὸν ἐκκοσμηκευμένον χῶρον τῆς συγχρόνου κοινωνίας. Τὸ καθήκον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος εἶναι καθολικόν, ἀναφέρεται, δηλαδὴ, εἰς ὀλόκληρον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν περιβάλλει καθ' ὅλην τὴν ἐπὶ τῆς γῆς πορείαν του μὲ κατεύθυνσιν πάντοτε τὴν αἰωνιότητα.

ε) Ἵπάρχει ὁμως καὶ ἄλλος λόγος διὰ τὸν ὅποιον πρέπει νὰ συνεχισθῇ ἡ συνεργασία τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο διότι ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ ἤδη ἀπὸ τὸ 1960 προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔργον τῶν ἑλληνορθοδόξων ἐνοριῶν τοῦ Γερμανικοῦ χώρου καί, ἰδιαίτέρως, εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Βαυαρίας, ὅπου τὰ προβλήματα ἦσαν δεξύτατα

κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς διακινήσεως Ἑλλήνων ἔργατων. Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται συνεχίσθησαν γὰρ προσφέρωνται καὶ κατὰ τὰ μετέπειτα ἔτη, τόσον εἰς τὸν τομέα τῆς παροχῆς τῶν ἀπαραιτήτων χώρων (Ναοὺς, Γραφεῖα κ.ἄ.), ὅσον καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς προνοίας.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ παρουσία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν «Ἐπιτροπὴν τῶν Ἐκκλησιῶν» διὰ τὴν ἀντιμέτωπισιν τῶν προβλημάτων τῶν ξένων ἔργατων εἶναι ἀπαραίτητος. Δι' ἡμᾶς μάλιστα τοὺς ὀρθοδόξους ἡ συνεργασία αὕτη καθίσταται περισσότερον ἐπιτακτικὴ, διότι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐνισχύεται ἡ ὀρθόδοξος θέσις τῆς θεολογικῆς καὶ ἐκκλησιολογικῆς τοποθετήσεως τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐνίσχυσις δὲ τῆς θέσεως αὐτῆς ἀποδαίνει σωτήριος καὶ διὰ τὴν ἰδίαν τὴν Ἐπιτροπὴν, διότι ἄνευ τῆς θεμελιώσεως αὐτῆς κινδυνεύει γὰρ ἐκτραπῆ τοῦ πρωταρχικοῦ σκοποῦ μιᾶς «Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐκκλησιῶν».

Οἱ λόγοι αὗτοι ἠνάγκασαν τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας μας κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Ὀλομελείας τῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Overijse τοῦ Βελγίου γὰρ ὑποστηρίζουν τὴν θέσιν ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ πρέπει γὰρ παραχωρήσῃ τὴν προτεραιότητα εἰς τὰ ποιμαντικὰ προβλήματα τῶν ἔργατων καὶ γὰρ ἀγωνισθῆ διὰ τὴν ἐπίτευξιν λύσεων, ὅχι ἀναλόγως τῶν συμφερόντων τῶν Χωρῶν ὑποδοχῆς καὶ τῶν ἀντιλήψεων τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ μὲ βάσιν τὰ συμφέροντα τῶν ἰδίων τῶν ἔργατων καὶ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν οἱ ἴδιοι οἱ ἔργαται.

Πρὸς. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ,

ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

341. Μπορεί νὰ ἑορτασθῆ ἡ πανηγυρικῶς μνήμη ἁγίου κατὰ τὴν Τεσσαρακοστήν; (Ἐρωτήσεις Αἰδес. Ε. Κ.).

342. Κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν καὶ εἰς ἑορτάσιμον ἡμέραν ἁγίου, ποῦ ἔχει εὐαγγέλιον ὄρθρου, ἄρτοκλασίαν καὶ ἀπόστολον καὶ εὐαγγέλιον εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν, πότε πρέπει νὰ πάρῃ καιρὸν ὁ ἱερεὺς, κατὰ τὰ καθίσματα ἢ κατὰ τοὺς μακαρισμοὺς καὶ διατί;

343. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω περίπτωσιν πότε πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἄρτοκλασία, μετὰ τὴν μεγάλην δοξολογίαν ἢ ἀμέσως μετὰ τὸ «Κατευθυνθήτω» τῆς Προηγιασμένης καὶ διατί; (Ἐρωτήσεις Αἰδесμ. Ἀγγέλου Σαμαροῦδη).

Γενικῶς ὁ ἑορτασμὸς μνήμης ἁγίου κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν πρέπει νὰ ἀποφεύγεται, ἔστω καὶ ἂν ἡ σημερινὴ πρᾶξις εἶναι κάπως ἐλαστικὴ ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτό. Ἡ παλαιὰ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ ἀποκρυσταλλώνεται στὸν νὰ κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου (μέσα Δ' αἰῶνος), δὲν ἐπέτρεπε τὸν ἑορτασμὸ μνήμης ἁγίου κατὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ γιατί αὐτὸς εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν πένθιμο χαρακτῆρα τῆς περιόδου αὐτῆς καὶ γιατί ὁ ἑορτασμὸς ἦταν συνδεδεμένος πρὸς τὴν τέλεσι τοῦ πασχαλίου μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ποῦ

για τούς ἴδιους λόγους δὲν ἐπετρέπετο ἡ τέλεις του κατὰ τὴν Τεσσαρακοστὴ ἐκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, κατὰ τὸν μὲν κανόνα τῆς ἰδίας Συνόδου. Ὁ γὰρ κανὼν ἀπαιτεῖ τὴν μετάθεσι τῶν «γενεθλίων» τῶν μαρτύρων καὶ κατ' ἀναλογίαν καὶ τῆς μνήμης ἄλλων ἁγίων μὴ μαρτύρων, ποὺ ἐμπίπτουν κατὰ τίς νήστιμες ἡμέρες τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, στὰ Σάββατα καὶ στὶς Κυριακὰς («Ὅτι οὐ δεῖ ἐν Τεσσαρακοστῇ μαρτύρων γενέθλια ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ τὰς τῶν ἁγίων μαρτύρων μνήμας ποιεῖν ἐν τοῖς Σαββάτοις καὶ Κυριακαῖς»). Ὅτι δὲ ὁ κανὼν δὲν ἐννοεῖ μὲ τὸν ὄρο «γενέθλια» τὴν ἐπέτειο τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου, φαίνεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν ὄρο «γενέθλιος ἡμέρα», ποὺ πάντοτε στὴν ἀρχαία ἐκκλησιαστικὴ ὁρολογία ἐσήμαινε τὴν ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου ἢ τῆς ἐν Χριστῷ τελειώσεως τοῦ ἁγίου (π.χ. «ἐπιτελεῖν τὴν τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ ἡμέραν γενέθλιον» Μαρτύριον Πολυκάρπου 18, 2), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν κανόνα ποὺ χρησιμοποιοῖ τὴν λέξιν «μνήμας» ὡς συνώνυμο πρὸς τὸ «γενέθλια». Ὁ Βαλασαμῶν φαίνεται γὰρ διακρίνει τὸ «γενέθλια» ἀπὸ τὸ «μνήμας», ἀλλὰ σωστὰ ἐρμηνεύει τὸ νόημα τοῦ κανόνος: «Ὡς δὲ τις εἰπόντος, μὴ ὀφείλει κωλύεσθαι δι' ὄλης τῆς Τεσσαρακοστῆς διὰ θυσίας γίνεσθαι τὰς τῶν ἁγίων μαρτύρων μνήμας, ὡς μηδὲ χαροποιούς οὔσας, ἀλλὰ μόνον κωλύεσθαι τὰ γενέθλια τούτων, ὡς χαροποιὰ καὶ πανηγύρεων πρόξενον, ὥρισαν οἱ πατέρες, μήτε ἐν ταῖς μνήμαις, μήτε ἐν τοῖς γενεθλίοις τῶν μαρτύρων, καθ' ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν διὰ θυσίας πανηγυρίζειν, ἀλλὰ κατὰ μόνον τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τὰς ἑορτὰς τούτων ποιεῖν». Τὸ ἴδιο μὲ λιγώτερα λόγια ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Ἀριστηγόσ: «Ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ, ἄνευ Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, οὐδὲ μαρτύρων μνεῖται τελοῦνται».

Χαρακτηριστικὴ γιὰ τὴν ἀκρίβειά της εἶναι μία ἐρμηνευτικὴ ὑποσημείωσις τοῦ ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου στὸ Πηδάλιό του γιὰ τὸν ὄρο «γενέθλια» («λέγεται δὲ ὁ θάνατος τῶν μαρτύρων γενέθλιος ἡμέρα, διότι μὲ τὸν πρόσκαιρον τοῦτον θάνατον ἐγεννήθησαν εἰς τὴν ὄντως ζωὴν»), καθὼς καὶ ἡ ἐρμηνεία του στὸν ἀνωτέρω κανόνα: «Χαροποιὰ γὰρ καὶ λυτικὰ τῆς νηστείας ὄντα τὰ γενέθλια καὶ αἱ ἑορταὶ αὐτῶν, ἀνοίκειον μὲν εἶναι γὰρ γίνονται εἰς

τάς πενθίμους ἡμέρας τῆς Τεσσαρακοστῆς, οἰκτεῖον δὲ νὰ ἐπιτελοῦνται εἰς τὰς ἀνεσίμους καὶ χαροποιὰς αὐτῆς ἡμέρας, ὅποια εἶναι τὸ Σάββατον καὶ ἡ Κυριακή.

Ἐπὶ τῇ θάσει λοιπὸν τῆς ἀρχαίας πράξεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ γιὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους οἱ μνήμες τῶν ἁγίων τοῦ Μηηνολογίου τῆς περιόδου μέσα στὴν ὁποία μπορεῖ νὰ κινηθῇ ἡ Τεσσαρακοστή (2 Φεβρουαρίου μετὰ 24 Ἀπριλίου κατὰ τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιο, ἂν συμπεριλάβωμε καὶ τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα), ἢ μετατίθενται κατὰ τὰ Σάββατα καὶ τὶς Κυριακὰς (Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος, Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, εὐρεσις Γ. Σταυροῦ) ἢ ἔχουν ἀτονήσει. Μένουν κατ' ἐξαίρεσιν ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους (10 Φεβρουαρίου), τῆς α' καὶ β' εὐρέσεως τῆς κεφαλῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου (24 Φεβρουαρίου) καὶ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα (9 Μαρτίου), συνδυασμένες μετὰ τὴν λειτουργία τῶν Προηγιασμένων. Τὸ ὀρθότερον καὶ συμφωνότερον καὶ πρὸς τὴν παλαιὰ ὀρθή πρᾶξι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὸν μνημονευθέντα κανόνα τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ Συνόδου καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ὅλης περιόδου τῆς Τεσσαρακοστῆς, νὰ μετατίθενται οἱ μνήμες τῶν ἁγίων κατὰ τὰ πλησιέστερα κατὰ προτίμησιν Σάββατα ἢ καὶ κατὰ τὶς Κυριακὰς τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς, ἰδίᾳ μάλιστα ὅταν πανηγυρίζῃ νὰὸς πρὸς τιμὴν των, γιὰ νὰ τεληθῶν κατ' αὐτὰς ἡ θεία λειτουργία καὶ γιὰ νὰ μὴ διασαλευθῆται ὁ κατανοκτικὸς καὶ χριστοκεντρικὸς χαρακτήρ τῆς περιόδου τῶν Νηστειῶν (βλ. καὶ ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθ. 131 ἐρώτησι). Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ κάθε πανηγυρικὸν στοιχεῖον τῆς ἀκολουθίας, ποῦ προσιδιάζει στὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τῶν ἁγίων, ὅπως οἱ πανηγυρικοὶ ἑσπερινοὶ, τὸ «Θεὸς Κύριος», οἱ ἀναβαθμοὶ, οἱ καταδαστεῖς, ἡ μεγάλη δοξολογία, ἡ ἀρτοκλασία, εἶναι στοιχεῖα ἀλλότρια πρὸς τὸν κατανοκτικὸν χαρακτήρα τῆς Τεσσαρακοστῆς.

Ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν νεωτέρα πρᾶξι ἔχει ἐπικρατήσῃ νὰ μὴ μετατίθενται οἱ μνήμες τῶν ἀνωτέρω ἁγίων, θὰ πρέπει νὰ καταβληθῇ φροντίδα νὰ διασαλευθῇ ὅσον τὸ δυνατόν λιγώτερον ἡ τάξι τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς. Ὁ ἱερεὺς δηλαδὴ θὰ πάρῃ «καιρὸν» κατὰ τὴν θ' ὥρα, ὅπως καὶ κα-

τά τις ἄλλες Προηγησάμενες (βλέπε ἀπαντήσεις στίς ὑπ' ἀριθ. 81 καὶ 259 ἐρωτήσεις). Γιὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρτοκλασίας γράψαμε σὲ ἄλλες ἀπαντήσεις (10, 15, 271 - 273). Ἡ κανονικὴ τῆς θέσεως εἶναι στὸ τέλος τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ τῶν ἀγρυπνιῶν. Στίς ἐνορίες τελεῖται καὶ στὸ τέλος τοῦ ὄρθρου ἢ καὶ τῆς θείας λειτουργίας. Κατ' ἀναλογίαν μπορεῖ νὰ τελεσθῇ στὴν περίπτωσιν ποῦ ἀναφέρει ἡ ἐρώτησις, ἢ μετὰ τὴν δοξολογία (με ἐπιτραχήλιο καὶ φελώνιο) ἢ μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνο κατὰ τὸ τέλος τῆς Προηγησάμενης. Ποτὲ ὅμως μετὰ τὸ «Κατευθυνθήτω».

Φ.

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὰ ἔργα τοῦ Ἀγίου Ἰουστίνου ὡς πηγὴ τῆς Λειτουργικῆς. — **Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου**, Ἡμερολόγιον Κηρύγματος (Μάρτιος). — **Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου**, Ἡ Ἁγία Ἐλένη. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Σωματικά καὶ Ψυχικά Νοσήματα. — **Ι. Κ.**, Ἡ Ποιμαντικὴ μεγαλομανία. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Τὸ Ποιμαντικὸν Ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς Ναυτιλλομένους. — **Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου**, Ἱεροκήρυκος, Μία Ὁρθόδοξη Παρουσία. — **Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη**, Ἡ Ἱερατικὴ Σχολὴ Πρεβέζης. — **Πρωτοπρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐπιτροπὴ μελέτης προβλημάτων διακινουμένων ἐργατῶν. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.